

АТАНАС НАКОВСКИ

БЕЗ СЕНКИ

chitanka.info

1

Предната вечер пих само един коняк и сутринта бях много изненадан, че се събуждам с крака към възглавницата. Случваше ми се за първи път! Станах и както винаги, направих гимнастика — тялото ми се радваше на движенията, чувствавах се добре. В стаята беше прекалено светло, прозорецът гледаше на изток и слънцето светеше в очите ми като луминесцентна лампа. Дръпнах пердето и отидох да се бръсна.

Чувствавах се добре, но денят като че ли още не бе събуден напълно у мен, измъчваше ме желание да си спомня някакъв сън. Затова пък навиците ми бяха бодри. Посегнах към четката — държах приборите си за бръснене от дясната страна на поличката под огледалото. Сега там нямаше нищо, приборите бяха преместени вляво. Усмихнах се. Изглежда, в някой миг навикът ми да слагам нещата на точно определени места бе задрямал. После се окъпах и излязох, без да закуся, защото имах само половин час на разположение.

Като направих първите няколко крачки по улицата, неволно се спрях и се обърнах. Още не разбирах какво ме е смутило. После забелязах — нямаше я колата ми. Тя трябваше да бъде пред входа, а стоеше десетина метра по-назад, до отсрещния тротоар, и това бе много чудно. Бях я оставил преди два дни заключена, с натегната спирачка и най-важното — повредена. Тя не можеше да върви.

После забелязах, че и знакът за еднопосочност на улицата не е на мястото си. Той се изпречваше пред очите ми веднага след като поемех пеша към трамвайната спирка. Сега знакът се мъдреше на срещуположния ъгъл и стоеше там навярно отдавна — наоколо нямаше следи от скорошна работа. За колата можех да си обясня някак — нима не съществуваха кранове, способни да вдигат цели локомотиви? Но знакът? Циментът около железния му ствол беше стар, приблизително от времето, когато направиха нашата улица еднопосочна.

Тогава отново си помислих за коняка. Не вярвах, че един коняк може да окаже някакво особено въздействие на човешкия организъм. Познавах хора, които спокойно изпиваха половин бутилка и не им проличаваше. Конякът ме развеселяваше и сетне, когато се приберях, ме приспиваше. Преди да легна, вземах нещо за четене, но заспивах наред страницата и сутрин не си спомнях какво съм чел. Възможно ли беше тази сутрин да не помня къде съм оставил колата и къде е мястото на знака? Бях доволен, че улицата е пуста, не обичах да ме виждат смутен...

Големият часовник по пътя към трамвайната спирка показваше седем и трийсет, часовникът на ръката ми — осем. Колко часът беше всъщност? Трябваше да запитам някого, но си спомних, че след малко ще мина покрай часовникарския магазин. Стрелката на часовника под надписа „Точно време“ току-що се беше преместила на седем и двайсет и осем. Не видях движението ѝ, но бях сигурен, че току-що се е преместила. Не само нямаше да закъснея, оказваше се дори, че съм излязъл по-рано от обикновено, и се ядосах на моя часовник. Приличаше ли му на един нов, купен с гаранция часовник да свива подобни номера на собственика си?

Сега вече имах възможност да хапна нещо. Преди да се упътя към закусъчната, видях Иванка. Тя беше още далеч, идваше срещу мен, но вървеше по другия тротоар. Винаги съм се питал защо някои смятат, че момичетата изглеждат по-хубави вечер, когато в действителност те са по-хубави сутрин! Иванка бързаше в прозрачната утринна сянка и витрините като че ли отразяваха само нейния образ. Беше едра и някак пастелна, чертите ѝ още не бяха надмогнали моминското равновесие и бяха лишени от възбуждащи контрасти. Вървеше, без да се заглежда, тънката рокля само привидно скриваше тялото ѝ, но мен повече ме вълнуваше походката ѝ. Винаги съм обръщал голямо внимание на походката. Не мога да обясня добре, но ми се струва, че тази най-обикновена проява на човешкото тяло е свързана с нещо по-особено. Съществуват например красиви жени, които стъпват като коне и така развалят цялото впечатление. Или може би походката е свързана с приближаването и отдалечаването? В този миг Иванка се приближаваше...

Тя се приближаваше и аз отдалеч чувах шума на роклята ѝ: човек трябва да има необикновено остър слух, за да долови този почти

несъществуващ шум. Виждах розовината на лицето ѝ, от погледа ми — макар да носех очила — не убягваше дори полюшването на косите ѝ. А може би нищо не виждах и нищо не чувах, просто носех всичко това в себе си и когато пожелаех, можех да създам онзи образ на Иванка, който в момента ми бе нужен.

Пресяхох улицата и се изправих на два метра от мястото, дето след миг трябваше да стъпи красивият крак на Иванка. Тя мина покрай мен, но сякаш не ме позна. Погледна ме, а в погледа ѝ прочетох спокойствие, еднакво равнодушно към всичко и всички. После я видях как се отдалечава — в походката ѝ нямаше никакво колебание. И може би тъкмо туй ме спря да я настигна.

На касата в закусъчната поръчките се маркираха от един дебел грубиянин с буца на челото. Той винаги се учудваше на моето недоволство и искрено смяташе, че за неучтивост може да се говори едва когато някой те удари с цепеница по главата. Взах кафето и сандвича и се изправих пред масата до стената. Тесните дълги маси приличаха на рафтове. Но това ми правеше впечатление всяка сутрин, нещо друго не беше в ред. Обърнах се към човека на касата — той ми беше казал „Добро утро“ и продължаваше да се усмихва! Не беше нов — буцата си стоеше на челото му. После сръбнах кафето и като усетих топлината му, не изпитах удоволствието, което очаквах.

Погледнах се в огледалото зад масата, свалих очилата си и започнах да ги бърша, макар че нямаше нужда. Когато бях объркан и трябваше да взема някакво решение, неволно посягах към очилата си — не можех да измисля друго, по-успокояващо движение. Без очила лицето ми изглеждаше напрегнато, вторачено. Кога успях и да напълнея? Нямах още тридесет години, но леката заобленост на лицето ми придаваше нещо запуснато и староергенско. Ненавиждах лицето си без очила. Но и с тях то не изгубваше учудено тъповатия вид на трудно съобразяващ човек.

Бях свикнал да подчинявам настроението си на изводи, изводите градах върху факти. Какви факти имах сега пред себе си? Всъщност пред себе си имах огледало и не разбирах кому е нужно в заведенията да се окачват огледала. То ми пречеше да се съсредоточа. Дори и когато не гледах към него, пак виждах себе си. Виждах озадаченото си лице и сякаш не стоях край масата в закусъчната, а във фойайето на някое кино и безнадеждно чаках. Във фойе на кино, защото досега обикновено

бивах влюбен през мъгливи есенни и зимни дни. Мъгливи и студени дни, през които често ми се налагаше да се утешавам, че от хубавите момичета много рядко излизат хубави жени. Отново ли ме чакаше същата съдба?

Зарязах недопитото кафе. Закъснявах и нямах време да гледам в огледалото отчаяната си очилата физиономия. На Иванка можех да позвъня следобед. Ние се познавахме от четири месеца, имах основание да си спомням повече приятни, отколкото неприятни неща и не биваше да се разкисвам. Все пак, когато излязох от закусьчната, градът бе изгубил утринното си очарование. Прекалено много коли, шум и забързани хора, сянката вече не бе така прозрачна, между нея и осветените от слънцето тротоари се бе появило златисто сияние. Градът изглеждаше променен, защото не се интересуваше от моите неприятности, ала златистото сияние на сянката ме развълнува.

Във фоайето на нашия институт хвърлих цигарата си, но вместо в пепелника тя падна върху пода. Какво ставаше, дявол да го вземе? До днес пепелникът стоеше вдясно, сега някой го бе избутал наляво. По навик погледнах големия електрически часовник и си помислих, че е спрял. Показваше седем и четири минути. В този миг стрелката щракна — седем и три! Почувствувах се зле. За първи път виждах стрелка на часовник да се движи назад. Със същото рефлекторно движение, с което бях хвърлил цигарата, се упътих към асансьора, но вместо гладкото, излъскано от пръстите ни копче натиснах грапава стена. Асансьорът бе останал зад гърба ми и аз добре знаех, че никога не се е намирал от онази страна. Не бързах да допусна, че съм заболял от разстройство на усета за посока. Бях слушал за възвратно опиянение, ала възможно ли бе да стане това от една чашка коняк, изпита преди повече от десет часа? Да се кача на асансьора не посмях. Смътно предчувствувах, че там ме очакват други изненади, а вече бях сит. Тръгнах полека нагоре по стълбите. Стълбището изглеждаше като винаги до днес, но ми правеше впечатление пустотата, никой не се качваше и не слизаше по него. На първата площадка ме стресна часовникът, стрелката отново щракна. Седем и две! Ако аз не бях болен, болни бяха часовниците. Огледах се, наоколо все така нямаше никого, но не можех да се отърва от усещането, че не съм сам. Или навярно тъй ми се струваше — изправен пред ненормално явление, аз неволно се страхувах от свидетели.

Срещнах човек едва на нашия етаж. Беше прислужникът бай Стойне. Той кимна с глава, както всяка сутрин, ала не знам защо, видя ми се променен.

— Какво има, бай Стойне? — запитах бързо аз. — Много ли съм подранил?

Върху лицето му се изписа изненада.

— Два пъти пращаха да проверя защо не се обаждате... Заседанието трябваше да започне преди няколко минути...

Той посочи часовника, но аз схванах движението му като израз на навик и сърдито измърморих, че по-добре е да повика някой да поправи часовниците.

Когато влязох в малката заседателна зала, първо заставах пред вратата и подирих с поглед свободно място. После тръгнах към източната страна и в същия миг забелязах още едно свободно място, съвсем до вратата, но го отминах. Често постъпвам така, без да съзнавам мотивите на постъпките си. Щом седнах на मेкия стол, изведнъж се успокоих. В ръката си държах цигара, навярно съм я извадил още докато стоях пред вратата, и се преструвах на равнодушен млад човек, комуто е безразлично дали някой е възмутен от закъснението му. Запалих цигарата, вдъхнах дима и се облегнах назад. Ако не бяха повредените часовници, които ме объркаха, и срещата с Иванка, тази сутрин по нищо нямаше да се различава от толкова други. Слънчевите лъчи минаваха през средата на залата, димът от цигарите като че ли изпълваше само осветеното пространство и то изглеждаше синьо.

Седях и чаках да започне заседанието. Недалеч от мен, към средата на дългата, покрита със зелено сукно маса, седеше директорът. Лицето му беше красиво, изтънчено и от всичко най-малко можеше да подсказва, че този човек е роден някъде из шопските села. Той държеше ръцете си скръстени пред гърдите и аз гледах профила му — почти болезнен, с чувствителни, но упорити ноздри. Кой знае защо понякога ми се струваше, че тези ноздри могат да бъдат дори безогледни, но предположението ми не се беше потвърдило нито веднъж досега.

Какво имаше в това лице? Бяхме приблизително на еднаква възраст, но когато се появявахме някъде двамата, хората веднага отгатваха кой от нас е директорът. При това той нищо не правеше да ги улесни. Те го отгатваха по лицето. Има хора, които много дължат на осанката и изражението си, те сякаш са родени да бъдат забелязвани и изтъквани. Струва ми се, че техният живот е лек, изграден върху жестове, интонации и подходящи погледи. С нашия директор работата не стоеше така и все пак лицето му носеше нещо неповторимо, което подсказваше успехи и вдъхваше доверие. Но най-странно бе впечатлението ми, че той нито разбира, нито е способен да мисли за това.

По диагонала на зелената маса седеше друг човек, почти пълна противоположност на директора. Едрото, месесто и мустакато лице на Стоянчев, завеждащ научния отдел, ми напомняше едновременно за кварталното кино и за бакалницата, от която купувахме някога — и на двете места миришеше на подово масло. Тази миризма ми бе неприятна още от детинство. Интересно, ала същата неопределеност ми пречеше и когато се опитвах да си представя неговите мисли. Той имаше буйна черна коса, свежи, леко издути устни и самодоволен поглед. Обичаше да седи с наклонена глава и вежди, за които ти се струва, че следващия миг ще се извият в иронична дъга. Не мога да си обясня защо, но го подозирах в тайното желание да прилича на Талейран и Фуше, Цезар и Аполон и не бях сигурен само дали държеше да прилича на себе си. Говореха, че когато назначава нов сътрудник, внимава той в никакъв случай да не го превъзхожда, ала неизвестно по каква причина всички негови сътрудници му приличаха.

Аз не случайно задържах погледа си толкова дълго върху директора и Стоянчев. Директорът опора, но както тревожната изтънченост на единия не можеше да ме успокои, така и дразнещата нападателност на другия не ме разгневяваше достатъчно. Разгневен, понякога аз също ставах самоуверен.

Най-после директорът повдигна глава и се усмихна. Аз бях точно толкова смутен, колкото в мига, когато предпазливо затварях вратата на заседателната зала зад гърба си. С една-единствена разлика: тогава още ми предстоеше времето, което вече бе изминало, а сега — само времето до моето изказване...

— И така, другари — каза директорът, — решихме да заседаваме по-рядко... Има полза от нашето решение, разсъждаваме по-самостоятелно. Може би въпросът не е толкова в самостоятелното мислене, колкото в навика изобщо да се мисли...

Това беше вярно — т.е. желанието на директора да се научим да мислим. Въпреки всичко неговите встъпителни думи не ми харесаха. Не ми хареса и тишината, с която се посрещнаха, макар да не помнех да са били възприемани по друг начин.

Стоянчев победоносно ни гледаше. Заместникът на директора рисуваше човечета в бележника си. И сам той беше едно човече — дребно, с бели нежни ръце и лъскава гола глава. Неговата любезна усмивка го правеше понякога странен, тъй като не винаги бе уместна. Предполагах, че той недочуваше.

В тоя миг забелязах, че Денев, един от двамата млади лаборанти, заради които се бяхме събрали, отсъствува. Колегата му Попов седеше до прозореца. Насрещната светлина ми пречеше да виждам лицето му, но добре познавах неговата нахална, манекенска красота. Историята на двамата лаборанти бе доста уплетена, трудно можеше да се определи откъде започва вината на единия и къде свършва наивността на другия. Всъщност трудно само на пръв поглед. Началото на историята — изгубено някъде в зимата — бе един погрешен анализ с не особено приятни последици. От лабораторията тръгнаха приказки и те изкарвах, че Попов е бил подведен от Денев и сетне злепоставен от него. Отзвукът от историята се изчерпа с тези приказки и заглъхна. Да се разбута отново всичко бе причина Денев, по-точно неговото поведение. Вместо предпазливо да мълчи, той се бе оплакал — не в института, разбира се — и сега вече ставаше дума за клеветата и интригантство.

Попов отмести стола си и излезе от насрещния поток светлина. Днес той не изглеждаше толкова нахално красив — очите му бяха застарели, брадичката му сякаш тегнеше надолу. Този човек нямаше основания за безпокойство и неговият вид ме изненада. Както винаги досега, зад гърба му надеждно бдеше началникът на лабораторията Дригелов.

— И така, другари — продължаваше директорът, — макар и случки като тази да са изключение, те повдигат въпроси, които, за жалост, не винаги са изключение...

Беше ми все тъй неприятно да слушам. Мъчех се да отгатна какво всъщност мисли той. И се страхувах, че зная, страхувах се, че много добре разбирам погледа на присвитите му очи и значението на беглата му усмивка.

Погледнах часовника в залата — беше шест и половина. Моя часовник не погледнах, не успях — стана Стоянчев.

Той говореше високо и ясно и не винаги вярно поставяше ударенията — нямам предвид само научен, защото и по-умни от него се изразяваха така. По-важното е, че трябваше да се съглася още с първите му думи. Да се съглася въпреки изненадата.

— Истинско безобразие, другари, е това, че в лабораторията не могат сами да се оправят... Излиза, че трябва да съдим Денев не за грешния анализ, а задето се е оплакал. Когато търпяхме грешката им, в лабораторията си мълчаха и сигурно още щяха да мълчат. Не знам какво мисли другарят Дригелов...

Дригелов втренчено го гледаше, но не можех да определя какво има в погледа му. Всеки случай не беше по-малко изненадан от мен. После погледнах директора — той се усмихваше. Усмихваше се, ала не както друг път — това беше странна, дебнеща усмивка — и аз побързах да се изпълня със съпротива срещу думите на Стоянчев.

Заместник-директорът престана да рисува човечета. Изкашля се, поколеба се дали да говори от място, но стана. Лъскавата му глава блесна в осветеното пространство, свитите му пръсти плахо докосваха зеленото сукно на масата.

— Не е въпросът какво мисли Дригелов сега — с тънък, ала непоколебим глас каза той. — Какво е мислил преди, когато е разбрал, че анализът на Попов е погрешен? Повторният анализ на Денев е потвърдил грешката...

Той ме изненада още повече — еднакво с думите и с начина, по който ги произнасяше. Дригелов махна с ръка и заместник-директорът заплашително се обърна към него:

— Да, другарю Дригелов, вие сте сметнали, че Денев иска да zlepостави Попов, сетнешните събития показват, че не може и дума да става за zlepоставяне. Странно предположение от ваша страна! Вие не предприехте нищо, когато смятахме, че Попов е zlepоставен и автор на грешния анализ е Денев, не предприехте и по-късно... Сега —

предложение за наказание, за тежко наказание! Да бъде наказан Денев! Защо, моля?

Задавайки въпроса си, той изглеждаше смешно патетичен, но на мен не ми беше до смях. И Стоянчев, и заместникът седяха от страната на директора и не го виждаха. Не знаех и какво мислят, но се учудвах, че са забравили влиятелния брат на Попов. Най-малко можех да очаквам това от заместника. Не му приличаше — не толкова на характера, просто не подходеше на вида му, на неговата лъскава гола глава, на усмивката му.

Всички слушаха мълчаливо. Дригелов замислено почесваше брадичката си, само директорът продължаваше да се усмихва. Стори ми се, че в усмивката му се е появило нещо ехидно. Навярно това беше предвестникът на онази безогледност, която винаги ме стряскаше, когато се вглеждах в лицето му.

Заместникът свърши изказването си и седна. Голата му глава повторно блесна в осветленото от слънцето пространство. Сега бе моят ред. Знаех ли какво трябва да кажа? Бях неспокоен. Слюнката в устата ми гъстееше и горчеше. Упреквах се, че съм толкова малодушен и неспособен на безвъзвратни решения; докато говорех Стоянчев и заместникът, напразно се заблуждавах, че допълвам и уточнявам решението си — всъщност се люшках от една крайност в друга и единственото, което не забравих нито за миг, бе лицето на директора.

Трябваше вече да стана, не се обръщах, но усещах погледите. Такъв бе обичаят при нас — никой никога не бе определял кой подир кого ще говори, но моят ред бе след заместника.

— Другарите от лабораторията — тихо и неуверено започнах аз — винаги са си въобразявали, че те най-добре знаят какво правят...

Директорът вплете пръсти и подпря брадичката си на тях.

— Имам предвид Денев! — побързах високо да уточня аз. — Искях да кажа, че някои другари от лабораторията си въобразяват! Трудно ми е да кажа, че сега сме вършели безобразие... Да се говори това пред една клевета, пред интригантство, пред опитите да се подрони доброто име на нашия институт... — чувствах, че се уплитам, подир малко щях да надрънкам ония глупости, които ми идваха наум винаги, когато не бях уверен в това, което говоря.

Всичко ме смущаваше. Еднакво ме разсейваха и тишината, и лекият шепот, устните на Стоянчев, и очите на директора. Защо

директорът не ми помогнеше?

— Съвсем не искам да кажа... т.е. ако вече съм го казал... Но преди всичко нужно е да се разбере, че отговорността не е риза, която всеки може да съблече, когато си иска! Ако другарят Попов, т.е. другарят Денев, съжалявам, че го няма, щях да запитам защо не е повикан... Ако другарят Денев е мислел, че може да си съблече ризата...

Беше ужасно топло, яката лепнеше около врата ми, имаше нещо и в очите ми — образите не бяха на фокус. После съобразих — навярно от запотените стъкла... Докато бършех очилата, спомних си часовниците и неочаквано ме хвана страх. Бях убеден, че с мен става нещо, ала не можех да проумея какво. През съзнанието ми сякаш преминаваха в обратен ред всички странни случки тази сутрин и се почувствувах тъй, както се бях събудил — с крака към възглавницата.

Сложих с треперещи ръце очилата и се огледах. Стори ми се, че докато залата е била извън погледа ми, в нея се е случило нещо. Говорех глупости, а никой не реагираше на тях. Боже мой — помислих си аз, — нима така често върша това, та вече никому не прави впечатление?

2

Моят часовник показваше дванайсет, навън обаче бе три и половина. Не зная отде имах такова усещане — че времето три и половина е именно някъде извън мен. Колата ми седеше непобутната там, дето я бях видял сутринта. Ако необяснимото ѝ преместване и странното поведение на часовниците бяха халюцинация, тя продължаваше прекалено дълго. Толкова ли скъпо трябваше да заплатя чашката коняк? Преди да потъна във входа, не изтраях и подмамен от надеждата, че може би сега ще настъпи мигът, когато всичко ще дойде на мястото си, повторно погледнах колата. Уви, този миг не настъпваше...

В антрето на апартамента заварих жената, която веднъж седмично идваше да ми почисти.

— Ха! — възкликна тя. — Гледай ти, онзи позна!

— Да не си спечелила от тотото? — запитах аз.

Най-послед днес срещнах нещо устойчиво, непроменено. Обикновено тя ми досаждаше с предвижданията си кои числа трябва да излязат тази седмица, но сега се зарадвах.

— Шестица или пет плюс едно? — продължих да питам аз.

— Ами! — каза тя. — Чака ви един човек... Казах му, че няма да си дойдете, но той каза, че ви боли глава и затова ще си дойдете!

Докато слушах, наистина ме заболя глава.

— Той е там, в стаята, и чака от десетина минути...

Поех дълбоко въздух и го задържах в дробовете си. Нерви, разбира се. Само това ми липсваше — среща с непознат. Аз старателно бях избягвал всички познати на улицата, а сега ме чакаше непознат, дето на всичко отгоре знаеше, че ще ме заболи глава. Докато мислех как да постъпя, вратата се отвори и в рамката застана непознатият.

— Не се карайте на жената! Вината е у мен, аз настоявах. Заповядайте! — покани ме той в собствената ми стая.

— Казвам се Борис Дерменджиев — представи се той, когато влязохме.

Бях чувал името му. С нищо не можех да го свържа, но то пораждаше в съзнанието ми представа за нещо бяло и лъхаше на дезинфекция. Самият Дерменджиев не пораждаше никакви представи. Впечатлението от него напълно се изчерпваше с видяното в мига на наблюдението — идеален модел за стандартна конфекция...

— Аз пък се казвам Страхил Милев! — Нямах желание да бъда нахакан, но се получи от само себе си.

— Зная.

Очаквах да каже още нещо, но той млъкна. Стоеше и сякаш искаше да ми даде възможност да го разгледам, преди да започне разговора. Той беше нормално висок и нормално пълен, с обикновено лице и средно високо чело.

— Каква работа имате с мен? — запитах аз. — Защо сте влезли в стаята ми?

Той не отговори, ала се усмихна и аз изненадан забелязах, че далеч не е толкова обикновен. Поне очите му — погледът им не се натрапваше, но оставяше впечатление за нещо, видяно вече другаде.

— Погледнете часовника си! — неочаквано предложи той.

— Я вървете по дяволите! — кипнах аз. — И не е зле да знаете, че в гимназията бях шампион по бокс!

— Успокойте се, знам с кого имам работа. Започвам с часовника, защото предполагам, че днес най-силно впечатление са ви направили часовниците! Не е ли така?

Малко беше да се каже, че има право. Но откъде знаеше? С никого не бях споделял и нямах намерение да споделям.

— Лъжете се. Днес нищо не ми е направило особено впечатление.

— Споменах само часовниците... Значи вие и друго сте забелязали? Това е напълно естествено!

— По-естествено ще бъде, ако веднага си отидете.

Той снизходително поклати глава:

— Как да ви кажа... Това „да си отидете“ при други обстоятелства би звучало неучтиво, в нашия случай обаче звучи нереално. Вие още не знаете, че не се намирате там, където предполагате, че сте...

— Е, и? — подигравателно запитах аз. — Да не искате да кажете, че някой от нас е избягал от лудницата? — И се изчервих, спомних си

колата и часовниците.

— Седнете! — каза той. — Когато приказват седнали, хората са склонни по-внимателно да обмислят думите си. Не сте ли забелязали, че когато някой иска да изрече глупост, непременно скача от мястото си?

Думите му не можеха да съдържат подмятане за душевното ми изказване. Подчиних се и седнах. Вече не се гневях, бях любопитен как ще отговори на моя въпрос и продължаваше да ме безпокои неговата осведоменост за неща, които знаех само аз и никой друг.

— Не ви се сърдя. Мога да си представя — продължи той — какво бих изпитал сам аз, ако неочаквано се окажех във вашето положение.

— Какво е моето положение?

Той забави отговора. Усетих как ме обхваща нежелание да слушам, но се мъчех да скрия смущението си. Никому нищо не бях сторил, живеех според представите си и представите на околните, но това странно посещение след необяснимата история с часовниците вече ме плашеше. От любопитството ми не бе останало нищо.

— Вашето положение е изключително — бавно каза той. — Натоварен съм да ви дам обяснението, което ви дължим, затова, моля, слушайте ме внимателно и питайте веднага, щом нещо не ви е ясно.

— Кои сте вие? — тихо запитах аз.

— Сега ще ви кажа. — Той помълча малко, сякаш му беше нужно да посъбере мислите си. — Представете си — каза той — едно човечество, което в своето развитие се е убедило, че усвояването на далечния космос в дадения етап е фактически дело без реално значение. Не се изразявам сложно, нали?

Кимнах мълчаливо.

— Благодаря. Това човечество отдавна е усвоило планетите от своята система, но колосалните разстояния извън системата, разстоянията, които светлината изминава за стотици хиляди години, на този етап от развитие, както казах вече, безвъзвратно го откъсват от далечния космос... Представете си, че е построен идеален звездолет. Той може да проникне не само до центъра на галактиката, може да отиде и до съседната галактика. А после? Нали трябва да се върне, неговите открития трябва по някакъв начин да ползват човечеството. Какво ще завари звездолетът, когато се завърне? Той или ще завари

човечеството отишло толкова напред в своето развитие, че за него знанията, донесени от звездолета, ще бъдат елементарна древност, или може изобщо да не завари Земята... Това е то парадоксът на времето! Тогава учените насочват усилията си в друга посока и откриват... Какво откриват? Вселената е безкрайна в още едно отношение, в отношение на измеренията!

— Навярно пишете научнофантастични романи? — предпазливо запитах аз и за всеки случай погледнах към масата — металният пепелник бе достатъчно тежък, можех да се защита при нужда.

Той проследи погледа ми и кимна с укор.

— Успокойте се и слушайте нататък... Как се стигна до това откритие, не мога да ви обясня, не съм специалист. Моя специалност е психологията... По-важен е фактът, че нашите учени откриха и възможността за прехвърляне от едно измерение в друго. Не настоявам, че откритието е обработено до съвършенство. Все още можем само да вземем от друго измерение при нас, но не и да се прехвърляме самите ние... Опитите започнахме с предмети, продължихме с животни, а сега... Сега сам се убеждавате, че последният ни опит е сполучлив! Вие се намирате в нашето измерение! — тържествено каза той. — И не мислете, че съм луд! Спомнете си поведението на часовниците, мястото на колата...

— Нима сте ме прехвърлили, както казвате вие, във вашето измерение заедно с целия град, с института, че дори и с колата?

— Не, разбира се! Работата е там, че световите въпреки разположението им в различни измерения в известен смисъл са почти идентични. Има и отлики, свързани с някои посоки и степени, но в нашия случай те не играят съществена роля. Сега притежаваме данни, че съществуват и светове без идентичност, дори е възможно такива светове да проявяват враждебност към нас... Зачестилите напоследък необясними изчезвания на самолети, подводници, появяват се странни тела, които още по-странно се губят...

— Щом е възможно едно, защо да не е възможно и друго? — невинно казах аз, за да не подозре клопката, която щях да му поставя. — Но как ще ми обясните, че продължавам да се намирам в своя дом, а жената, която въвн ми чисти, познавам от десетина години?

— Вие не се намирате в своя дом, нито познавате жената, която е навън — със снизходителна увереност каза той. — Вие сте в дома на

Страхил Милев, но той живее в друго измерение, вие никога не сте го виждали и няма да го видите, защото това е невъзможно!

— Нещо не ви разбирам!

— Парадоксално би било обратното!... И така — ако ви е лесно за разбиране: един и същи свят съществува в много измерения. По наша воля ние ви взехме в нашето измерение. Но тъй като между измеренията съществува известна тъждественост, имаше опасност да се появят двама Милевци. Не знаем какво би се породило от това и за да избегнем последиците от още непроучени явления, отстранихме нашия Милев, т.е. изпратихме го извън орбитата на планетата. Но за неговото отсъствие знаят извънредно тесен кръг от хора. За останалите вие, това сте той, те не са уведомени за прехвърлянето.

— За всички останали?

— Да. Но кои точно принадлежат към кръга, на който е известен този и ще бъдат известни следващите опити, не зная.

— Надявам се, че вашият Страхил Милев не е женен!

— Вече ви обясних — нашият Страхил Милев това сте вие, но в друго измерение! Като изключим онези ваши преживявания, породени от необикновеното положение, в което се намирате, вие двамата имате еднакви мисли и чувства, възприемате света като един човек.

— А моето изказване тази сутрин в института? — усмихнах се стеснително аз. — Искам да кажа, то повлияно ли е от прехвърлянето ми в друго измерение?

— Мисля, че казах за посоките, в които протичат някои процеси! Това е трудно за представяне, но никому не пречи да си живее. Например понякога да ви изглежда, че след днес идва вчера — при нас някои неща ще ви се струват буквално тъй, но същността е друга... Както часовниците например, но то е малко по-различно, само външна обвивка на някои явления, които по същество са тъждествени. Ще се опитам да ви помогна с жабата... Не ми е известно дали знаете, но тя вижда само движението, останалото за нея не съществува, то е друг свят! Примерът е груб и няма нищо общо с идеята за многоизмеримостта на световите, но може да улесни въображението ви...

Бях уморен от безплодни усилия да съчетая някак неговата осведоменост с безсмислиците, които се опитвах да ми втълпя.

— Разбирам — каза той. — Ще ви бъде изключително трудно да повярвате, защото вие още не сте способен да си представите съществуването на друго измерение. А неспособността да възприема непривичното е най-големият враг на човешкия мозък и същевременно негово нещастие. Вашият мозък е скован от досегашните ви представи, той така плътно е обхванат от тях, че да се намери в него място за една непривична представа, е нужна умствена енергия, равна едва ли не на енергията, която освобождава атомът. Разбирате ли колко трудно е да се възприеме нещо, което според досегашните ви представи е абсолютно невъзможно? Естествено е да ме смятате за луд или нещо от тоя род... Всъщност вашият мозък се защитава! Той ви рисува такава картина на света, каквато подхожда на досегашните му познания за материята, и яростно отхвърля всичко, което ѝ противоречи, макар че тази картина — поне от мига, в който ви прехвърлихме в нашето измерение — вече не отговаря на цялата истина! Знам, няма да ви убедя — трябва време... Но ще ви оставя телефона си. Обадете ми се обаче само в краен, действително наложителен случай!

Той записа телефонния номер, откъсна листа от бележника и го остави на масата. После стисна ръката ми и си отиде.

Бях все така замаян, но освободен от присъствието на този човек, сякаш по-ясно виждах противоречията в разказа му. Измерения, космос, идентичност на светове, обратна посока на явленията — категории от фантастични романи, които неговото болно въображение безцеремонно смесваше с действителността. Наистина часовниците, а и някои други неща си оставаха пълна загадка, но не губех надежда в нейното изясняване. И не само не губех надежда — след разговора с Дерменджиев дори мислех, че това трябва да стане колкото може по-скоро.

После запалих цигара и си спомних Иванка. Днес тя не ме видя или се престори, че не ме вижда. Сутринта не правех никаква разлика, сега вече можех да преценявам нюансите. Досегашните ни отношения изключваха и най-малката вероятност от преструвки.

Оставих цигарата в металния пепелник и посегнах към телефона. Ето един случай — весело си казах аз — да видя как стои работата с посоките... Дали трябва да извъртя телефонния ѝ номер отзад напред, или както обикновено?

Нейният глас ми се стори глух и уморен, но когато ѝ казах, че ако желае, може и да излезем заедно тази вечер, той изведнъж прозвуча ясен и жив.

— Добре, ако искаш, чакай ме до моста, там има удобно място за спиране!

— Днес съм без кола... Повредена е!

— Още по-добре! — засмя се тя. — Колата прекалено много те заангажира.

Уговорихме срещата ни да стане другаде и аз радостен оставих слушалката. Там, където я бяха докосвали пръстите ми, тя беше лъскаво черна от влага.

На улицата неволно погледнах колата и се усмихнах. Дерменджиев бе не само ненормален, а и мен искаше да въвлече в побърканите си представи. Както и да се бе озовала колата ми от другата страна на улицата, истинска лудост бе да се вярва в подобно съвпадение — че и в двете измерения колата ще бъде повредена. В незабавното съгласие на Иванка да излезем заедно също нямаше нищо съмнително. Защо трябваше да не се съгласява? Пък бях я поканил и съвсем определено, без уморителните усуквания, които понякога помрачаваха заедно прекараните часове.

В това време по улицата се зададе един познат катовец. Преди половин година беше продупчил талона ми заради неправилно паркиране, но тъй като бях виновен, не му се разсърдих и оттогава си кимвахме при всяка среща.

Той спря до колата, огледа я и каза:

— Защо не приберете чистачките... Ще ги отмъкне някой!

— Да, разбира се... Веднага ще ги прибера!

Когато осъзнах, че готовността ми е подозрителна, беше късно. Стоях и със замряло сърце чаках да ми направи забележка, задето колата е спряна на непозволено място, но той само кимна и продължи обиколката си.

Докато свалях чистачките, от съседната къща излезе другарката Мартулкова, майка на една от знаменитостите, с които се гордееше нашата улица. Синът бе напълно поносим човек, но майката обичаше да се намесва във всичко, каквото ставаше на разстояние поне километър от дома им. И във всички останали световни събития, но задочно, разбира се.

— Как върви науката, другарю Милев? — снизходително ме запита тя.

Срещите с нея ме вбесяваха. Нейното енциклопедическо самочувствие сигурно бе в състояние да породи чувство за малоценност дори и у Айнщайн. Сега разбрах, че съм очаквал въпроса ѝ с вълнение. Погледнах я със светнали очи и бодро казах:

— Отлично върви, другарко Мартулкова!

Днес имах необяснима слабост към хора, които са верни на навиците си.

Катовецът и Мартулкова ме забавиха повече от десетина минути, но не се страхувах, че ще закъснея. Интересно, тая увереност се появи, след като видях Мартулкова. И както винаги, на срещата Иванка дойде след мен. През всичкото време, докато се приближаваше, аз се наслаждавах на походката ѝ. Чувах шума на роклята ѝ, виждах розовината на запъхтяното бързане, в душата ми, както толкова пъти досега, оживяваше образ, който приличаше и не приличаше на Иванка. Подадох ѝ ръка. Иванка дишаше учестено и се усмихваше, но ми се стори, че има някаква промяна, и ме обзе малодушие. Забравил да пусна ръката ѝ, аз я гледах в очите и се мъчех да отгатна каква е промяната. После забелязах — днес тя бе отрязала косите си. Когато за миг извърна глава, видях, че на врата ѝ те са подстригани в тънка, нежна линия, тя правеше врата ѝ трогателен и вълнуващ.

— Не ти ли харесвам така — неуверено запита Иванка.

— Ти винаги си ми харесвала! — казах аз и държах ръката ѝ, сякаш щях да изгубя равновесие, ако я пусна. — Не съм ли ти го казвал досега?

— Не — широко отвори очи тя. — Ти никога не си отгатнал какво чакам да ми кажеш!

Толкова често си бях представял този миг, знаех предварително какво ще каже всеки от нас, бях чувал вече пресипналата глухота на гласа си и нейното звънко, радостно учудване. Нямаше нищо ново и непредвидено и все пак известно време сякаш не можех да осъзная какво е станало.

После усетих върху лицето си леко докосване.

— Защо стоим тук?

Наоколо минаваха хора, помислих си, че не е твърде удобно да се милваме пред очите им, ала нищо не направих, не спрях ръката ѝ, бях

тревожно щастлив, досега не бях преживял тази тревога и ми се струваше, че без нея щастието ми няма да е истинско.

Влязохме в градината на един ресторант. Място имаше единствено до улицата, но бяхме доволни, че масата е за двама души. Бях учуден от умениято си да бъда мил и внимателен — колкото и точно да си представях някога как ще изглеждам в този миг, винаги ми бе липсвала смелост да видя и някаква лекота в държането си. Не помня за какво разговаряхме, помня само, че всеки бързаше да се съгласи с другия, от това разговорът ни се превръщаше в безкрайно и объркано повтаряне на едни и същи думи, но за миг те имаха по-дълбок смисъл и от най-умната книга, която бях прочел досега.

По улицата непрекъснато се точеха автомобили. Недалеч от нас, върху сребристото тяло на електрическия стълб, се виждаше вдлъбнатина, оставена от такъв един забързан автомобил, и аз си спомних, че бях свидетел на неприятната случка. Беше ли възможно и подобно съвпадение? Глупав въпрос! По-ясно отвсякога съзнавах, че светът е единствен и неделим, в него живееха двама души и в стремежа си един към друг те най-сетне бяха улучили свободния от недоразумения миг. Всъщност ние досега бяхме живели в различни измерения. Тази вечер двете измерения се покриха и вече нищо не можеше да измени посоката им.

Зад гърба ми висеше часовник, но не го поглеждах. За щастие Иванка не носеше часовник на ръката си. Бях убеден, че една женска ръка изглежда по-красива без всякакво полезно или излишно украшение. А може би всичко това бе глупост, умора и нервно напрежение — наистина нещо раздвояваше часовниците, но пречеше ли ми да бъда щастлив?

Аз не вярвах на Дерменджиев и нямаше да му повярвам. Разговорът с него не ми беше повлиял и другаде трябваше да диря причините за смущението си. Навярно щеше да ми се наложи да отида при лекар. Но откъде се взе този Дерменджиев? Съвпадение — едно на сто милиарда случаи, една от ония невероятни вероятности, когато вместо към земята падаш към небето. Или пък той бе с необикновено развити телепатични способности. Това почти обясняваше неговата осведоменост, но аз не се успокоявах. Започвах да мразя този човек и в същото време съзнавах, че твърдението му за другото измерение е съмнително основание за омраза.

— Знаеш ли — неочаквано каза Иванка, — като те гледам, струва ми се, че сме се познавали някога отдавна, после сме се разделили и сега отново се срещаме.

— Как така? — уплашено преглътнах аз. — Не те разбирам.

— Фантазирам... Ти не си ли щастлив?

— Разбира се, че съм щастлив! Това, което става сега с нас, не е никаква фантазия!

— Толкова отдавна чаках тази вечер! А сега си мисля, не беше ли преди косата ти друга?

Неволно погладих косата си с ръка.

— Ти винаги си бил същият, нали?

— Винаги! — колебливо казах аз.

— И ще бъдеш същият, както тази вечер?

Погледът ѝ сякаш бе изгубил бистротата си и причина за това бе влажното сияние, в което тънеха очите ѝ.

— Ще бъдеш ли същият?

Кимнах.

— Колко бързо се съгласяваш! — засмя се тя. — Как ще бъдеш същият? Ти никога не си бил същият. Освен когато искаш да изглеждаш важен и се преструваш на безразличен... Някой сякаш те е сменил тази вечер! Но и аз не съм същата. Хвана ме виното и ми е приятно, че ме люлее! Знаеш ли какво ми се иска? Иска ми се да няма хора край нас...

Лицето ѝ бавно почервения, устните ѝ продължаваха да се усмихват, но в тях вече тегнеше смущение, очите ѝ сякаш се уголемиха. Трябваше да я пощадя, но кой знае защо струваше ми се, че ще сбъркам, ако бъда прекалено деликатен.

— Това е много лесно! — двусмислено казах аз.

— Не е... Може би защото много дълго чаках тази вечер...

Тя затвори очи и сложи ръката си върху моята.

— А може би се страхувам! — продължи тя със затворени очи.
— Не ти ли е хубаво тук?

Не бях съгласен с нея, но замълчах.

Когато излязохме от ресторанта, тя се доближи до мен и аз я прегърнах през раменете. Така прегърнати влязохме в парка. Там беше

тъмно и влажно, самичък едва ли бих дошъл да се разхождам под дърветата, но притиснат до Иванка, мислех, че паркът е прекалено малък за намеренията ми. Край една беседка Иванка спря и отново ме погали по лицето. Тогава я целунах. В досегашните ми представи целувката бе една от връхните точки на отношенията ни. Бях щастлив, че я целувам, но усетих, как връхната точка на нашите отношения изведнъж се отдалечава, заприличах на човек, комуто не само предстоеше да изкачи стълба, а преди всичко да открие отде започва тя. На всяка крачка спирахме и се целувахме, докато най-последен зад дърветата засия булевардът.

— Дотук! — каза Иванка. — Най-добре е сега да се кача на трамвая. Защо ще идваш чак в другия край на града?

Дотук? Стисках раменете ѝ и дишах тежко. Ако ръцете ми не бяха заети, сигурно щях да сваля очилата си и да ги изтрия. После осъзнах, че съм ги прибрал някъде между целувките, защото пречеха, и ми стана тежко. Не заради очилата. Нима всичко, което си бяхме говорили тази вечер, е било обикновена размяна на думи?

Бях раздвоен. Действията ми като че ли бяха независими от собствената ми преценка за тях. Иванка каза „дотук“ и аз трябваше да се примиря. Не знаех какво мислеше тя и дали очакваше нещо друго от мен, но чувствавах, че ако не се съглася, ще изглеждам нахален и груб.

Стиснах по-силно раменете ѝ и пресипнало казах:

— Искам да те помоля нещо... Не се качвай на трамвая... Нали не е толкова късно?

Навела глава, Иванка мълчеше. Стоеше леко прегърбена, самотна и тъжна. Нямаше ли да ми отговори?

— Не е късно... Но измръзнах... В парка е влажно!

Ето този отговор чаках аз. Но леснината, с която го постигнах, изведнъж ме смути и вместо намисленото предложение малодушно казах:

— Защо само парка? Има такива хубави улици за разходка!

Преди още да стъпим на нашата улица, аз няколко пъти измънках, че съм уморен, а когато наближихме къщата, дето живеях, спрях.

— Не те ли заболяха краката? Ужасно ми се иска да седнем някъде... Живея насреща и ако дойдеш да пием кафе... Аз ще го сваря!

И в същия миг осъзнах, че ако днес не бях разговарял с Дерменджиев, сега нищо нямаше да ѝ кажа. Щях да си го мисля, но нямаше да я поведя към нашата улица и да ѝ предложи да се качи с мен в квартирата ми. Все така не вярвах на Дерменджиев, но вече не го мразех, а от раздвоението ми бе останало някакво странно чувство, че някой друг ще отговаря за постъпките ми.

— Сега ли си го помисли? — запита Иванка и сама си отвърна:
— Ти го помисли още в ресторанта...

Тя говореше тихо, в погледа ѝ нямаше никакъв упрек:

— Аз съм виновна.

Тя не упрекуваше и себе си, но още се колебаеше и трябваше нещо да говори.

3

Сутринта Иванка я нямаше. Не помнех кога си е отишла и дори се питах била ли е изобщо някога при мен. Стори ми се, че долавям аромата на одеколона ѝ, но не бях съвсем сигурен. Можех да допусна, че съм сънувал, но след сънища обикновено ме мъчеха неудовлетвореност и самота.

Станах, направих гимнастика и отидох да се бръсна. После се окъпах и докато хладката вода от душа валеше върху тялото ми, спомних си, че днес трябва да дойде техникът за колата. Облякох се набързо и слязох на улицата.

Бях свикнал да виждам колата на постоянното ѝ място, затова не забелязах веднага, че тя отново е там. Погледнах знака за еднопосочност на движението — също! Измерения — помислих си аз, — глупости! Но не бях достатъчно уверен — оставах още и часовниците.

Утрото беше хладно и бистро, улицата лежеше в сянка, но покривите отсреща вече блестяха. Имаше нещо познато — не толкова в картината, колкото в начина, по който я възприемах.

Изправих се пред колата. Нейният сивосинкав цвят беше свеж като утринта. Полагах големи грижи да запазя този цвят и два пъти през годината виках майстор да пастира боядисаните повърхности. По тоя начин поне отчасти си създавах самочувствие, че карам добър автомобил. Моторът беше истинска таратайка.

Изправен пред нея, аз се любувах не само на примамливата ѝ лъскавина, а несъзнателно дирех и следи от преместването насам-натам. При това знаех, че нищо няма да открия. Колата седеше на десетина сантиметра от тротоара, паважът наоколо бе осеян със стари и по-пресни маслени петна. Отсреща нямаше нищо.

Изминаха двайсет минути, а техникът все не идваше. Много чудно, защото бе необикновено точен и изпълнителен въпреки несериозния си вид. След още десет минути с неприязън мислех за навиците му. Той започваше всеки разговор с едно насмешливо „парле

ву франсе“ и после до края неизменно повтаряше „уи“. Половин час — това не беше дори и закъснение, а откровено неспазване на дадената дума. Не можех да повярвам, че няма да дойде, ала не можех и да го чакам.

На трамвайната спирка големият часовник показваше осем, но това още нищо не означаваше. Под надписа „Точно време“ стрелката се премести на осем и две.

Втречено я гледах и усещах как в душата ми се връща старото спокойствие. Вече бях готов да простя и на техника.

В добро настроение и недалеч от мисълта да се откажа завинаги да пия коняк, тръгнах към закусьчната. Всъщност заслужавах едно по-добро кафе и реших да удължа пътя си, да намина към „Бразилия“. В тоя миг зърнах Иванка. Тя вървеше по отсрещния тротоар и идваше към мен. Вървеше спокойно и леката ѝ походка ме развълнува повече от вчера. Отново чух шума на роклята и виждах розовината на лицето ѝ, но сега въображението ми създаваше един съвършено друг образ.

Усмихнах се и спрях да я дочакам. Исках да се появя внезапно пред нея. Не ми стигаше изненадата — исках да видя и радостта ѝ от неочакваната среща.

Тя мина покрай мен, но не спря, не се обърна, дори не ме погледна. Да не забележиш един човек — можех да го разбера. Но в два последователни дни, по едно и също време, на едно и също място — не, това беше невъзможно! Влязох в закусьчната и дълго гледах в огледалото очилатата си физиономия. Каква беше тази история? В повторението имаше нещо досадно... Спомнях си изминалата нощ и напразно се опитвах да открия поне един миг, в който да съм наскърбил Иванка.

Тръгнах към института, без да бързам. Улиците не се различаваха от това, което бях свикнал да виждам сутрин. Коли, забързани хора — но всички ли бяха и разсеяни?

Стълбището на института бе пусто. На нашия етаж ме срещна прислужникът.

— Какво има, бай Стойне? — запитах аз и неволно добавих: — Много ли съм подранил?

— Два пъти ме пращаха да проверя защо не се обаждате! Заседанието трябваше да започне преди няколко минути!

Отново повторение. Не бях толкова тъп, за да не го забележа. Единият ден като че ли бе репетиция на другия — но с каква цел? Имаше ли изобщо някаква цел?

Целта на повторението проумях половин минута по-късно. Когато влязох в малката заседателна зала, директорът повдигна глава, чувствителните му ноздри трепнаха и той с укор каза:

— Е, другарю Милев... Ако само аз ви чаках! Уважавайте колегите си!

Усмихнах се — не на думите му, — бях налучкал най-последелта! Преди да отговоря на директора, забелязах, че до прозореца вместо Попов седеше Денев. Разбира се — опит! Колкото и невероятно да беше, това, което ставаше сега, ужасно много приличаше на опит. Повтаряне на условията, за да се постави нова задача или да се потвърди полученият вече резултат. Така можех да си обясня и постъпката на Иванка, тя не зависеше от нея. Иванка трябваше да не ме забележи. Техникът трябваше да не дойде.

Директорът чакаше отговор и сдъвках няколко думи за извинение. После пропуснах мястото до вратата и седнах на вчерашния стол. Трябваше ли и аз да постъпя като вчера? Седнах и се почувствувах като равен сред равни, само малко ме смущаваше мисълта, че ще бъда наблюдаван.

Директорът повдигна глава и повтори вчерашното си встъпление. Да си убеден, че нещо вече е било! Не ми се случваше толкова рядко, но тогава ме обхващаше мъчително желание да си спомня кога и къде. Сега бях спокоен. Гледах колегите си и мислех кои от тях са в кръга на посветените. Директорът би трябвало да влезе в тоя кръг от само себе си. А Стоянчев и заместникът? За тях не можех да реша, а присъствието на Денев кой знае защо ме караше да мисля, че днес ще има някаква промяна в програмата... Смукнах от цигарата — интересно, и вчера, докато стоях до вратата, бях извадил цигара.

И пак като вчера, първо се изправи Стоянчев, а подир него — заместникът. Следователно колкото се отнасяше до реда, той се спазваше. Но изказванията им бяха други и напълно им прилягаха. Те повториха познатите обвинения срещу Денев. Нареккоха го интригант и кариерист, похвалиха Попов и настояха Денев да бъде наказан. Говореха спокойно и не се палеха: въпреки тежката съдба, която думите им подготвяха за Денев, те говореха делнично и, бих казал,

деловито. Гледах ги без изненада и постепенно престанах да слушам — знаех предварително какво ще кажат, думите им сякаш се раждаха в мен, преди да прозвучат в залата; после забелязах, че всъщност отдавна не ги гледам — просто знаех, че на определени места седят определени хора и от тях се чакат определени постъпки. Но не бях равнодушен към това, което говореха. Те никому нищо не можеха да предложат от сърце, затова никого не обичаха, но си присвояваха правото да съдят. Познавах ги така добре, както познавах себе си. Бяха страхливи и жестоки, само че не съзнаваха нито едното, нито другото. Стоянчев беше едър и пълен, говореше гръмогласно, заместникът — дребен и плешив, скрит зад неуместна усмивка, но и двамата си приличаха като близнаци... Към края се уморих и не им обръщах повече внимание.

Преди да стана, погледнах директора. Той седеше с безстрастно лице, но в изражението му имаше нещо пресилено. Той като че ли искаше да изглежда безстрастен и тъкмо тая преднамереност го издаваше. Не бяха ли също така пресилени и Стоянчев, и заместникът? Вече знаех, че те играят роля, основното в която не бе същността, а външната видимост, но ме смущаваше тяхната старателност. Трябваше да стана, ала още не знаех какво очакват те — да повтора вчерашното или да продължа като тях. Една прозявка на Стоянчев реши вместо мен — той беше доволен от себе си и се изолираше вече от света.

— Работата е толкова дребна, че не разбирам защо цяло съвещание се занимава с нея — казах аз. — Ами че на всички е ясно — виновен е Попов! И още как е виновен!

Директорът бавно извърна глава към мен. Стоянчев и заместникът се спогледаха. Усмихнах се и на тримата, макар да ми се щеше да им се изплезя.

Дригелов смени ръката, с която се подпираше. Не знам какво очакваше пък той, но едва ли вярваше, че ще се случи нещо особено. Той беше тежък човек, ала не тежината му пречеше. Много по-тежки от Дригелов ставаха и световни шампиони! Пречеха му големите уши. Неговият работен ден започваше с обиколки по етажите — преди да мисли, той трябваше да чуе. Но се заслушваше все в една посока.

— Не е толкова трудно да се влезе в деликатното положение на другаря Дригелов — издевателски продължих аз. — Известни са

връзките на Попов, само че те са си негова роднинска работа. Анализът обаче, с който бяхме ошастливени, ни излезе през носа! Сложно е положението на другаря Дригелов, но не разбирам защо го доусложнява? Грешният анализ е на Попов, Денев само не се е примирил с необяснимата за него позиция на Дригелов! Вие знаете ли — весело запитах аз — каква е съдбата на онези рефери, които си позволяват обратни присъждания? И не разбирам още защо другарят Дригелов, който не наказва Попов, когато трябваше — не е късно и сега! — не разбирам, защо е толкова възмутен, така обиден от постъпката на Денев? Ако е малко по-умен, той ще се възползва от неговата постъпка, за да поправи собствената си грешка! За другите изказвания преди мен ще бъде по-тактично да премълча!...

Директорът ме гледаше изненадан, Стоянчев и заместникът бяха вбесени, ала това не ме смущаваше. Имах опит и знаех, че именно тъй трябва да се приемат думите ми. Малко ме смущаваше само мисълта, че и смелостта ми може би е фалшива като принципиалността на Стоянчев и заместника.

— Питам, другари — завърших аз, — защо е по-осъдително да разкриеш една грешка, отколкото да я сториш?

— Милев! Мерете думите си, Милев! — извика Стоянчев.

— А какво правя, другарю Стоянчев? Иначе нали вместо грешка щях да кажа престъпление?

Всъщност аз не мислех за подобно обвинение и внезапно излетялата дума ме стресна. Не си ли позволявах повече, отколкото бе допустимо и в друго едно измерение, където нещата само приличаха на истински?

— Имате ли да добавите още нещо, Милев? — сухо запита директорът.

— Да — любезно казах аз. — Имам.

— Да му се отнеме думата, другарю директор! — възпротиви се Стоянчев. — На всички е ясно къде бие той!

— На всички? — удивих се аз. — Може би да, но без вас, другарю Стоянчев! На вас никога нищо не ви е било ясно!

— Без лични обиди, Милев...

— Другарю Милев! — поправих го аз.

— Какво съм седнал да ви приканвам към приличие, когато за вас няма нищо свято! Обвинявате честни другари в престъпление,

опитвате се да поставите под съмнение доброто име на института...

До тоя миг се надсмивах, но сега изведнъж ме хвана яд:

— Вижте какво, другарю Стоянчев... Оставете доброто име на института! За вас то е прост набор от букви, които звучат! И като звучат, вие си мислите, че спокойно може да прикриете чужда грешка, ако знаете, че ще се прикрие и ваша. И сте безпощаден, щом усетите, че тази безпощадност се оценява добре...

Исках да му кажа още нещо, но ме прекъсна заместникът. Той вдигна бялата си, нежна ръка и стана:

— Другари, в неправилна посока тръгна нашето заседание, в неправилна и, бих казал, опасна! Ето, слушам другаря Милев... Не мога да одобря думите му, но се питам, защо не назначихме една предварителна комисия? Не одобрявам думите на другаря Милев, но те ме насочват към някои неясноти. Може би се предоверихме на другаря Дригелов? Не искам да кажа, че ни е излъгал, но се явяват подробности... Тези подробности трябваше да се изяснят.

Приликата отново бе така пълна, че не можах да се сдържа.

— Именно подробности — саркастично казах аз. — Те са великолепен повод да погребете всичко в една безкрайна комисия!

— Другарю Милев — възмути се заместникът. — Не разбирате ли, че искам и на вас да помогна да се измъкнете от положението, в което сам се поставихте?

Неговото възмущение бе гладко и лъскаво като голата му глава. Струваше ми се, че е почти готов да се усмихне.

— Слава богу! — възкликнах аз. — Никога не съм се намирал в удобно положение, без да е моя заслугата! И в прекия, и в преносния смисъл на думата!

Последното бе насочено към директора, но той не обърна внимание на думите ми.

— Вашето самочувствие ме смайва — сви рамене заместникът. — Наистина ме смайва! Нямате никакво основание!

— Лъжете се! — втори път се ядосах аз. — Моето основание е това, че вие сте дръвник!

Гневът ми беше мигновен и аз се отдръпнах като опарена котка. В каквото измерение и да се намирах, няхах право да го обиждам. Той беше много по-възрастен от мене и предстоящата пенсия навярно събуждаше други мисли в душата му. Гледаше ме с полуотворени уста

и аз съжалявах за невъздържаността си, ала нещо все още ми пречеше да възприема напълно скандала. Наоколо имаше достатъчно възмутени лица, над залата тегнеше неприятна тишина, такава тишина можеше да бъде начало на много изненади... Липсваше отношението на директора, само че сега това не ме безпокоеше. Бях обхванат от непривична за мен решителност, за първи път ми се случваше да бъда така убеден в необходимостта на онова, което говорех. Бях изненадан, че са престанали да ме измъчват съображения: не се боях, можех спокойно да осъдя невъздържаността си, но не се страхувах от последствията, нито пък ме интересуваше в какво измерение се намирам.

С мен ставаше нещо невероятно, като че ли аз не бях вече аз!

— Достатъчно! — каза директорът. — Прекратявам заседанието и го отлагам за утре.

Той ме гледаше със съжаление.

— Свободни сте, другари! Вие, Милев, елате при мен!

Влязох след него в кабинета му. Той седна, но мен не покани. Отвори чекмеджето на писалището, погледна вътре, блъсна го обратно и запита:

— Какво е това държане от вас, другарю Милев?

— Прекалих ли?

Директорът смаян ме изгледа:

— Откъде паднахте, другарю Милев?

— Не исках да изпадна в онова глупаво положение, както вчера — скромно отвърнах аз, но директорът рязко ме прекъсна.

— Не ме интересува какво сте преживели вчера! Отговорете ми защо се държите така безобразно днес!

— Как така не ви интересува? — на свой ред се смаях аз. — Да не би по своя воля да съм се забъркал в тая история?

— Милев! — официално каза директорът и се изправи. — Не разбирам какво намеквате!

— Е, другарю директор, и на мен ми е трудно да обясня защо на някои хора всеки неудобен въпрос им звучи като намек! Още по-трудно ми е, защото тия неща вие ги знаете по-добре от мен!

Думите ми не съдържаха нищо особено, нито гласът ми изразяваше повече от това, което исках да кажа, но лицето на директора се оживи и той се усмихна стеснително.

— Грешите, Милев... Много от детайлите по историята Денев — Попов ми стават ясни едва сега... Но вашата грубост на заседанието обезсмисли желанието ви да бъдете доблестен! Как може да говорите така на хора като моя заместник или другаря Стоянчев? Изобщо никога ли не ви е занимавал проблемът за формата, в която трябва да изразявате своите мисли?

— Съжалявам за невъздържаността си — казах аз. — Но по един пункт вие също дълбоко грешите — нищо не може да обезсмисли истината!

— Предполагам, че тази истина не е известна само на нас двамата? — с ирония запита той.

— Но другите си мълчат, искате да кажете вие? — със същата ирония запитах и аз.

— Защо бързате да преиначите думите ми? Току-що ви казах какво знам по историята Денев — Попов!

Усмяхнах се. Най-после директорът се сети да ме покани и посочи стола. Седна и той.

— Моят заместник е твърде далеч от идеалния пример и това също всички го знаят.

— Готов съм да му се извиня за моята невъздържаност. Ще потърся други думи, по възможност не обидни, но точни!

— Не разбирам вашата упоритост... Не мислите ли, че всичко би приключило по-безболезнено, ако не бяхте вземали думата?

— Може би...

— Не искам да кажа, че не бива изобщо да вземате думата! — Той беше започнал да се дразни и не можеше да скрие това.

— Досега винаги вземах думата именно така — изобщо — отвърнах аз и се питах какво дразни директора повече: моето изказване на заседанието или сегашното ми поведение. — Това „изобщо“ ми пречеше да се уважавам, другарю директор!

— Откога пък започнахте да смятате, че оценката ви за дейността на хората трябва да бъде съобразявана изключително с вашето самоуважение? Не ви ли идва наум, че съществува и друга реалност, извън вашите собствени норми?

Можах да допусна, че го дразни непокорството ми, но това щеше да е елементарно.

— Как да не ми идва наум! Нали всичко се струпва на главата ми!

— Толкова повече ме изненадва максимализмът ви!

— Оставете сега максимализма! По-добре ми кажете защо непрекъснато се преструвате на неосведомен!

Директорът направи движение, като че ли искаше да стане от мястото си, но, изглежда, се отказа.

— Какъв е този език от вас, Милев? Не мога да ви позная?

— Аз също не мога да се позная... Но вие би трябвало да се досещате, защото сигурно принадлежите към тесния кръг на посветените! Дерменджиев ме предупреди! Невъзможно е и вас да не е предупредил!

Струваше ми се, че не бива да говоря за Дерменджиев, не знаех защо не бива, но ми приличаше на отстъпление. Очите на директора станаха по-големи от друг път.

— Дерменджиев? Вие казахте Дерменджиев?

— Какво от това, че казах? — побързах да го успокоя. — Тук никой не може да ни чуе. Работата е, че има нещо, което и Дерменджиев не знае, а и едва ли е предполагал! Прехвърлянето влияе на характера! Но тази промяна на характера не ми е неприятна! Сега не ме влече към постъпки, които ми осигуряват спокойствие. Нямам желание да се примирявам, особено когато това примирение ми носи изгоди...

Млъкнах намръщен. Сякаш исках да оправдая поведението си, говорех, сякаш исках да върна себе си там, отдето бе започнал днешният ден — при съзнанието, че участвам в опит. Но тъкмо това съзнание щеше да обезсмисли всичко.

— Значи — Дерменджиев — каза директорът. — Не предполагам, макар че трябваше... И вие как се чувствувате?

— Много добре.

Чувствувах се неуверен пред преценяващата му усмивка и това ме унижаваше.

Когато се прибрах, в антрето срещнах жената, която ми чистеше.

— Ха! — възкликна тя. — Онзи позна!

— Добре, добре — казах аз. — Ясно е вече, че това измерение не се отличава с голямо разнообразие. Човек може да умре от скука. До гуша ми идва от вашите повторения! — Не бях съвсем прав, защото нямах предвид всяко повторение.

Жената ме погледна уплашено и леко отстъпи назад.

— Какво съм виновна, че някой си дойде и влезе насила?

— Никой не е виновен. Само почнахте да ми омръзвате...

Вратата на стаята се отвори и в рамката застана Борис Дерменджиев.

— Не се карайте на жената...

— Днес можехте да намерите други думи!

Побързах да вляза, преди да ме е поканил повторно в собствената ми стая.

— Казвам се Борис Дерменджиев.

— Честна дума, не съм против всяко повторение, но след днешния тежък ден ви моля да не започваме всичко отначало.

— Мислех, че ви интересува кой съм!

— Ясно, че вие сте роби на ритуала си, но вървете по дяволите — мен вашият ритуал никак не ме интересува! Отлично знаая кой сте и за какво сте дошли!

— Още по-добре — каза той и нещо в неговия глас не ми хареса.

— Аз пък не мисля, че е толкова добре! — отвърнах едва сдържайки се. — Вземате ме, без да сте ме питали дали желая да се местя във вашето измерение... После повтаряте деня, без да смятате, че е нужно да ме предупредите! Преди да съм изсърбал една каша, вие вече ми тикате муцуната в друга!

— Успокойте се, моля ви... За вас не е хубаво да се вълнувате...

— Когато бяхте тук вчера, знаехте ли, че денят ще се повтори?

— Как да ви кажа...

Той отбягваше погледа ми, но усещах, че използва всеки удобен миг да ме наблюдава. Отново ме лъхна миризма на стерилност. Както вчера, пред мен стоеше един идеален манекен за стандартна конфекция и видът му не пораждаше никакви представи.

— С удоволствие бих ви удушил!

Той спокойно ме гледаше и странно, моята закана да го удуша, като че ли го въодушевяваше.

— Нали мога да седна?

— Заповядайте — казах аз. — Когато хората приказват седнали, те са по-склонни да обмислят думите си!

Дерменджиев не реагира, сякаш никога не бе казал това, или пък имаше някоя друга причина, която го заставяше да се държи така. Той се разположи удобно върху стола срещу мене.

— Имате много хубав костюм — неочаквано каза той. — Бихте ли ми дали адреса на шивача си? Тия дни мисля да си шия костюм, а не познавам добър шивач.

— Не съм сигурен дали той има идентичен колега във вашето измерение — подиграх го аз.

Дерменджиев втренчи поглед в лицето ми и аз неволно се намръщих, потърках с ръка челото си.

— Често ли ви боли глава?

Не знаех дали трябва да отговарям и на този идиотски въпрос, но кимнах.

— Кога?

— Кое?

— Кога ви боли?

— Когато ми досаждат... Когато ме насаждат на пачи яйца... Изобщо — намират се причини!

— Как се появява болката?

— Махнете се сега с тази болка!

— Нужно е — меко каза той. — Нужно е да ми отговорите. В момента боли ли ви?

Дерменджиев все така ме дразнеше с поведението си, но в тоя миг разбрах, че единственото, което може да ме избави от неговото присъствие, е да отговарям на въпросите му.

— Още не ме боли, но ако продължавате... — И го погледнах в очите, очаквайки да ми зададе следващия си въпрос.

— Как се появява болката?

— Винаги внезапно!

— Даа... — Той затропа с пръсти по масата. — Всъщност това няма значение! — После той се усмихна: — И така, вие добре си спомняте какво ви казах вчера?

— Много сте се променили за един ден! Вчера бяхте по-възпитан и не така досаден!

Той добродушно поклати глава, но на мен ми се стори, че това е преструвка.

— И все пак прекалено се вълнувате — със същия престорено мек тон каза той. — Въпросът, който ви зададох, е съвсем безобиден! Нима наистина не си спомняте какво ви казах вчера?

— Трябвало пък да не си спомням! Съобщихте ми, че съм прехвърлен във вашето проклето измерение... Но аз не повярвах, защото обратният ход на часовниците не беше достатъчно доказателство!

— А след това убедихте ли се?

— Срегнах една позната...

— Вие имате познати в нашето измерение?

— Мисля, че го знаете по-добре от мен...

— И след като срещнахте вашата позната, ми повярвахте? И целия ден днес вярвате?

Маниерът му да разговаря с мен като с малолетен отново ме подразни.

— Особено като ви гледам... Но аз също имам въпроси към вас, уважаеми... Ако не бяхте дошли, щях да ви позвъня...

Взех от масата листчето с номера на телефона, който вчера бе записал Дерменджиев, и му го подадох. Дерменджиев го погледна от разстояние, както всички далекогледни хора, и подхвърли листчето на масата.

— Да, моят телефон... И като че ли моят почерк...

— Естествено. Записахте го вчера, преди да си отидете. Искях да ви питам за повторението на деня. Не всичко се повтори. По-точно не мога да твърдя, че съм забелязал всички подробности. Но ми направи впечатление едно странно усещане. Знаех, че Стоянчев и заместникът са реални само в рамките на собственото си измерение, извън него те не могат да съществуват, но чувствата ми към тях бяха искрени. Когато те заговориха, аз забравих, че са от друго измерение!

— Освен повторението на събитията нямаше ли и нещо друго, което да ви даде увереност, че не присъствувате в своето измерение?

— Това е друга работа! — Нямах желание да се впускам в подробности за Иванка. — Но реагирайки на думите и постъпките на някои хора, почувствувах, че се е променил характерът ми! Подобна промяна беше ли предвидена в опита?

— Можете ли да ми опишете в какво се изрази тази промяна?

— А вас не ви ли осведомиха?

— Осведомиха ме...

— Но вие като че ли не бяхте очаквали такова нещо!

— Защо? Интересно е, не ви ли безпокои промяната на вашия характер, не ви ли пречи?

— Въпросът е малко по-друг. Ще ви дам един пример. Грубичък е, но ще помогне... Не се ли смуцавате, когато сте в нов костюм? Смуцавате се, понякога дори се стремите да минете незабелязан, но въпреки това не го сваляте!

— Да, наистина примерът е грубичък... Все пак не бихте ли ми разказали нещо от детинството си, нещо, което най-често си спомняте! Детинството на всеки от нас е тайна и тя обяснява много от сетнешния ни живот. Спомнете си някоя случка... или някой приятел.

— Приятел? Разбира се! Имах много приятели...

Не знаех за какво му е всичко това, но след като бях решил да отговарям на въпросите му, не разбихах защо тези трябваше да ги смятам за по-безсмислени от досегашните.

— Имаште? И вече не дружите с тях?

— Те останаха там, в детството... Щом пораснем, спомените от детството само ни мъчат и ние не можем да бъдем същите приятели. При възрастните има йерархия. Има недостигнати стремежи. Това внася хладина... Човек дири друга среда.

Учуден, забелязах, че Дерменджиев утвърдително поклаща глава.

— Вие успяхте ли да намерите друга среда? — с участие запита той.

— Намерих, после — изгубих.

— И сега сте самотен, така ли?

— Не. Просто — имам нови приятели!

— Казахте — непостигнати стремежи... Какви бяха стремежите ви през детските години?

— Не си спомням много добре — засмях се аз. — Но като юноша се увличах в бокса. В действителност няхах никакво влечение. Ядох много бой, три години ме биха като тъпан, но успях да стана шампион на гимназията!

— Защо упорствуваште толкова?

— Двама мои приятели вече бяха станали шампиони. Ние възмъжавахме и непостигнатите стремежи придобиваха някакво значение.

— Държахте да бъдете непременно като другите?

— Може би. По едно време дружих с едно момче от село. То говореше на диалект. И аз правех същото, правех го несъзнателно. Преди няколко дни кондукторът в трамвая каза една невероятна глупост — съгласих се с него и бях доволен, че той забеляза това.

— Искате да кажете, че бяхте лош ученик, биехте се, обичахте да подражавате на калпазаните, така ли?

— Нищо подобно! Често дори ме сочеха за пример! Но никак не е леко да бъдеш пример... Налага се да обмисляш всяка стъпка, страхуваш се да не сгрешиш. Събуждах се нощем, изпълнен със страх, че през деня съм сгрешил. Страдах, че не винаги мога предварително да отгатна какво се очаква от мен, за да продължа да съм пример на околните...

— А как съчетавахте желанието си да сте пример с необходимостта вие сам да подражавате? Разбрахте ли въпроса ми?

— Никога не съм си задавал такъв въпрос. Но винаги съм усещал, че хората не обичат да мислиш и да постъпваш различно от тях. Това различие може да породви омраза.

— Вие си противоречите! Да бъдеш пример значи да се различаваш! Или ви е било много неприятно, че ви сочат за пример!

— Беше ми приятно. Искях на всяка цена да остана пример. И до болка желях да бъда както всички!

Дерменджиев продължаваше да ме гледа. С някаква свръхчувствителност долавях, че той е почти еднакво доволен и недоволен от отговорите ми.

После той погледна часовника и сложи длани върху коленете си.

— Даа... поприказвахме си! Уморихте ли се? Уморихте се. След всичко за вас като че ли е най-умно да си починете. Легнете си, прочетете някоя интересна книга, послушайте музика... Постарайте се обаче до утре да не излизате! Точно в осем аз ще бъда отново при вас. Съгласен ли сте? Не се плашете, че ще закъснеете... Всичко е уговорено с директора на института! Съгласен, нали!

Не виждах защо да не се съглася.

Докато го изпращах, мина ми през ума, че имам още въпроси към него, но махнах с ръка. В края на краищата нищо не ми пречеше да му ги задам и утре.

После се прибрах в стаята и забелязах, че течението е свалило бележката с телефонния номер върху пода. Когато я вдигнах, забелязах на обратната страна някакъв текст. „Другарю Милев — прочетох аз, — търсих ви до този миг. Няма никакво време! Днес забравих да ви предупредя най-важното — вие ще останете в нашето измерение точно двадесет и четири часа. Мисля, че споменах нещо такова, но и не съм сигурен. Нито секунда повече! Абсолютно невъзможно е да се наруши срокът! Още по-важно е, и това именно трябва да знаете — вие ще се озовете обратно във вашето измерение в секундата, в която ви взехме. Не знам как да го изразя във ваше понятие, навярно вчера ще стане днес, или обратното, всеки случай нещо подобно... Дано навреме прочетете това и се оправите!“

Вече всичко ми бе ясно: в телефонната книга зад името на Дерменджиев Борис пишеше — лекар-психиатър. Съществуваха няколко възможности. Първо — че аз съм луд, второ — от продължително общуване с нервно болни психиатърът се е побъркал и съм жертва на манията му. И трето — наистина съм бил в друго измерение и поради разсеяността на Дерменджиев I сега в очите на всички минавам за внезапно полудял човек.

Беше глупаво да деля света на възможности. Имах всички доказателства, че съм прекарал двайсет и четири часа в друго измерение, но тия доказателства бяха валидни само пред мен. Всяко позоваване на тях беше излишно и опасно. Не знаех какво да предприема. В съзнанието ми живееха и двата, еднакви и толкова различни дни. В тяхната еднаквост и разлика се криеше нещастieto ми. Единственото, за което мислех с удовлетворение и не съжалявах за нищо, бе Иванка.

Сега, след като бях прочел закъснелото писмо на Дерменджиев, трябваше да зная, че онази Иванка е била друга, непостижимо далеч от мен, но не изпитах никакво раздвоение — и в двете измерения чувствата ми към нея бяха останали непроменени.

Малко преди да мръкне, й позвъних. Не бях мислил какво ще й кажа и нямах никакъв план за предстоящата вечер. Да, тази Иванка никога не се бе разхождала с мен в парка, не бе пила вино в градината на ресторанта и не се беше съгласявала да дойде с мен в квартирата ми, ала не се поколебах да й позвъня.

— Ти ли си? — запита тя, но аз не вярвах, че в гласа й няма изненада.

Поканих я да излезем заедно.

— При моста, нали?... Където спираш колата?

— Днес съм без кола — със затаен дъх казах аз. — Повредена е.

— Още по-добре — засмя се тя. — Колата прекалено много те заангажирва.

Бях радостен и уплашен. Имах вече лоши спомени от тези повторения.

Тя дойде веднага след мен. Още отдалеч забелязах, че косите ѝ са отрязани. После видях нежния ѝ врат и не можех да повярвам, че днешната среща не е продължение на вчерашната.

— Не ти ли харесвам така? — неуверено запитва тя.

— Ти винаги си ми харесвала... — повторих аз, като стисках ръката ѝ и се изчервих. — Толкова много ми харесваш! Не съм ли ти казал досега?

— Не... И не се надявам, че най-сетне ще отгатнеш с какво нетърпение чакам да ми го кажеш!

Споменът за прекараната вечер оживя с такава сила, че посегнах да я погала, но тя ме изпревари.

Наоколо пак минаваха хора и ни заглеждаха и аз отново бях тревожно щастлив. Но тревогата ми не бе същата. Бях готов не повторно, а безброй пъти да преживея тази вечер, но нали онази Иванка бе друга и днешната не знаеше какво ми е казала вчерашната?

— Защо стоим тук? — запитва Иванка.

Смутих се. Сега следваше да я заведа в ресторанта и да седнем в градината. А после? Това после бе още далеч — преди него бе нужно да си изясня защо смятам, че трябва да я заведа непременно там, дето бяхме вчера. Не приличах ли на престъпник, когото го влече мястото на престъплението му?

— Ела! — каза тя и ме хвана за ръката.

Стори ми се, че знае къде отиваме. Докато вървахме към ресторанта, често я поглеждах. Лицето ѝ беше почервеняло от възбуждане също както вчера, но откритието, което направих, нямаше нищо общо с Иванка. Изведнъж почувствувах, че отново не се страхувам. Все така не ми беше безразлично какво мисли тя за мен, но липсваше вечният гнет на очакването. И това състояние бе тъй непривично, че веднага се появи съмнение дали не съм попаднал пак в нереален свят, сред нереални отношения...

„Повторение? — попитах се аз. — Или сънувам и когато се събудя, мъчително ще съжалявам, задето сънят не е продължил безкрайно?“

Седнахме на една маса до улицата. Беше още светло, но лампите в градината горяха. В смесената светлина сенките бледнееха и това

правеше лицето на Иванка по-спокойно и по-меко. Тя и сега носеше същата бяла затворена блузка. Полупрозрачната материя като че ли не докосваше тялото ѝ, но в никакъв случай не можеше да се говори за празнота под нея, особено там, дето изведнъж, с остри чупки се издаваше напред. Ръцете ѝ лежаха върху масата. Те бяха неподвижни, но аз си спомних движенията им, допира на тънките ѝ, силни пръсти, на ноктите ѝ — остри, лакирани в неопределим, пастелен цвят.

Когато изпи първата чаша вино, Иванка усмихната се наведе през масата:

— Знаеш ли какво си мисля, като те гледам? Ти си така спокоен, така уверен, сякаш сме били вече тук!

— Кога? — И неволно се запитах не прибързах ли много, като реших, че вече от нищо не се страхувам.

— Вчера... или преди един месец... Има ли някакво значение?

— Е, да — поех дъх аз. — И на мене понякога... После разбирам, че е съжаление... Могло е да се случи по-рано, нали, но съм го пропуснал...

— Така ли? — закачливо ме погледна тя. — Аз не искам да съжалявам, или пък... Ти криеш нещо. Много бързо ме хвана виното, но още не съм пиана! И ти не си пиан, нали?

— Не съм.

— Защо тогава не ми кажеш, че вече сме били тук?

— Защото не съм пиан...

— Само пияните ли имат въображение? Трудно ли е човек да си представи и после да си спомни? Аз си спомням, но няма да ти кажа какво!

Страхувах се, че зная какво си спомня.

— Защо престана да се усмихваш? Ти никога не можеш да отгатнеш... После ще отидем в парка, нали?

Тя се засмя, без да съзнава какво е казала. Или може би съзнаваше?

— Не разбирам, какво те развълнува толкова? Вече зная, че можеш да бъдеш уверен, искам да те виждам уверен... Или ти е неприятно? Прекалявам ли?

Не разбрах какво дири в погледа ми, но очите ѝ не трепваха. Нима беше възможно? Изпих виното и отново напълних чашата. Знаех, че ме безпокои нечистата ми съвест. Навярно тя пораждаше

впечатлението за повторение. Навярно тя превръщаше думите на Иванка в двусмислени намеци. Когато мислех, че не изпитвам раздвоение и чувствата ми са независими от измеренията, аз се лъжех.

Посегнах към чашата, но Иванка спря ръката ми.

— Защо бързаш да се напиеш? Аз не те упреквам!

В какво не ме упрекуваше? Миглите хвърляха вече сянка върху очите ѝ, но така сякаш беше по-хубава. Всяка промяна и всяко настроение я правеха по-хубава. За нейната красота бяха без значение облеклото и обстановката, шегата и скръбта... Ала ще бъде ли същата, ако научи за снощното ми приключение?

— Докога ще блуждаеш? — запита тя.

Усмихнах се.

— Какво стана, след като се разходихме из парка? — Този въпрос трябваше да реши много, а може би и всичко.

Страхувах се да го задам и не разбихах защо предизвиквам съдбата, но не можех да се овладеея.

— Нищо — спокойно отвърна Иванка. — Просто стигнахме спирката, на която трябва да взема трамвая.

— Чакай! — разтреперах се аз. — Това вече не е шегата! Когато стигнахме спирката, ти каза: „Дотук! Защо ще идваш чак в другия край на града?“

— Може и да съм го казала... Защо да не го кажа? — с предишната закачливост запита тя.

— Каза го! — настоях аз.

— Може пак да го кажа! Ще ми се разсърдиш ли, ако го кажа?

— Ти го каза, но после постъпи иначе.

— Кога?

Аз се огледах и всичко наоколо бе непознато, сякаш не бях влизал два пъти в този ресторант. Иванка се доближи към мен и погали ръката ми.

— Нали ще ми кажеш кога?

— Ще ти прозвучи невероятно. И се страхувам, че може да го изтълкуваш неправилно... Всичко е така неправдоподобно!

— Ще се помъча да го изтълкувам правилно! — насърчително стисна пръстите ми тя. — Дори може да ми хареса, ти още не знаеш! Кога?

— Вчера... Но историята не започва оттам... Първо забелязах обратния ход на часовниците. Вместо към осем и десет стрелките отиваха към осем без десет. Не беше приятно, мислех, че полудявам. После, в института, едно учудващо заседание, което много ме смути. И когато се прибрах у дома — Дерменджиев... Той ми разкри тайната, съобщи, че съм преместен в друго измерение. Не повярвах, сметнах го за побъркан и ти позвъних. Сутринта ти беше минала край мен, без да ме забележиш...

— Аз бях ли в другото измерение?

— Не, т.е. да, тъй като съществуваше идентичност в някои работи...

— Например — желанието да ме видиш...

— И това. Беше съгласна и ние се срещнахме на днешното място.

— Предполагам, че веднага си ме предупредил за смяната в измеренията?

— Не, защото не вярвах. Повярвах едва днес, когато видях, че денят се повтаря. Само че бях върнат в нашето измерение, без да зная, и забърках една каша...

— Нима не се разбира кога си в едното и кога в другото измерение?

— Може да се разбере, но не е толкова лесно... Сега не знам как ще се оправям в института!

— За това ще ми разкажеш после... Върни се на мястото, дето се срещнахме!

— Срещнахме се и дойдохме в този ресторант. Седнахме на същите места. Ти беше с тази блуза и ноктите ти имаха тоя цвят, не знам как се казва...

— После се разхождахме в парка и аз ти казах „Дотук! Защо ще идваш чак в другия край на града?“ Нали?

— Да...

— Нещо да не криеш?

— Нищо не крия!

— Ти каза, че съм постъпила иначе.

— Това беше после.

— Значи и преди това е имало нещо?

— Не може да се каже съвсем определено. Ти каза, че трябва да се качиш на трамвая. Тогава аз си помислих, че се познаваме от четири

месеца, че те обичам и не желая толкова бързо да се разделим. Всяка вечер се разделяме на някоя спирка, тази вечер не желая...

Тя обхвана раменете си с ръце, сякаш ѝ беше студено.

— Можеш и ти да се качиш на трамвая!

— Все едно, не на тази, а на другата спирка! Ти се съгласи да тръгнем по нашата улица...

— И друг път съм се съгласявала.

— Но сега ти предложих да дойдеш с мен горе... да пием кафе. Ти прие. Ние се качихме горе... но кафето изкипя...

Млъкнах и посегнах към виното.

— После? — запита Иванка.

— Повече не си спомням. Вечерта като че ли свърши тук...

— Изкипялото кафе ли беше причината?

— Повече не си спомням — отминах закачката аз. — Може причината да е в измеренията... може и в паметта ми...

— Или в мене?

— Може би.

Тя пак погали ръката ми.

— А не помисли ли, че тази вечер може напразно да те чакам в другото измерение?

— Това е невъзможно. Там също има един Страхил Милев...

Иванка не каза нищо повече. Останахме около десетина минути в ресторанта. Стори ми се, че настроението ѝ не е същото. Беше ли повярвала? Сега бях по-спокоен, ала не знаех дали няма да съжалявам после.

Иванка отново обхвана раменете си с ръце.

— Студено ли ти е?

— Не... Но можем да ставаме.

Когато излязохме от ресторанта, аз спрях и по навик започнах да търся в джобовете си ключа от колата. Естествено, че го нямаше, но докато осъзная това, Иванка се изправи пред мен и както ми се видя, насмешливо каза:

— Забравих да те попитам... Няма ли да ти е скучно да повториш сега разходката?

Навярно съм изглеждал твърде смутен, защото тя веднага допря ръце до брадичката си:

— Извинявай! Няма вече... Обещавам!

За щастие тя не удържа обещанието си.

В парка беше тъмно и влажно, както вчера. Тъмнината доближи Иванка до мен и аз я прегърнах през раменете. Тя мълчаливо се притисна. Когато стигнахме беседката, аз спрях, обърнах Иванка към себе си и я целунах. Днешната целувка беше много по-дълга от вчерашната, най-после тя ме отблъсна, за да си поеме дъх.

Не забелязахме кога сме стигнали булеварда — светлините ни изненадаха и ние спряхме недалеч от трамвайната спирка. Трамваят току-що бе дошъл, но никой не слизаше, на тротоара също никой не чакаше и той всеки миг можеше да потегли. Погледнах Иванка — тя стоеше с отпуснати ръце, лицето ѝ беше съсредоточено, но очите — разсеяни и лесно можеше да се познае, че досега се е целувала в парка.

— Другата — запита тя, — в онова измерение, по-хубава ли беше?

— Не съм ти казвал такова нещо! — започнах да протестирам аз.

— То може да се изрази и по друг начин!

— Но ти още не си казала: „Дотук! Защо ще идваш чак в другия край на града?“

Тя се усмихна неопределено:

— Добре... Казвам го!

Стори ми се, че в гласа ѝ пак прозвуча насмешка. Вярваше ли ми тя, или ми се подиграваше? Все още не знаех как ще бъде по-добре...

Нашият истински разговор се състоя през нощта. Иванка лежеше неподвижна върху ръката ми. Гледах в тъмното и мислех за идващия ден. Беше още рано за шума на колите и трамваите, но аз го усещах, че приближава. Не виждах лицето на Иванка, но знаех, че и тя не спи.

По едно време се надигна и седна до мен.

— Спиш ли?

— Като тебе...

— Знаеш ли какво искам сега? Искам нашата среща да започне отначало. Любопитно ми е, какво ще се случи, ако повторим всичко? Съгласи се, че моята шега много ти помогна.

— Защо мислиш така?

— Питам се, дали е било шега? В този миг ми се струва, че вече съм била тук, в тази стая... Че повтаряме нещо, което вече е било!

— Когато човек не вярва, може да се изрази и по-просто, без подигравка!

— Но ти слушай — срещал ли си хора, които никога не си виждал, а ти се струват познати? Откъде са тези хора? Веднъж разговарях половин час с една жена. Половин час и двете мислехме, че сме познати, всичко в разговора ни съвпадаше и едва накрая разбрахме, че никога не сме се виждали! Каква беше тази жена?

— И теб те прихвана! — въздъхнах аз.

— Но ти първо ми отговори, защо в ресторанта ми хрумна да се шегувам с тебе точно по такъв начин?

— Съжалявам, но изглежда, ще ми правиш компания в лудницата! Не биваше нищо да ти разказвам!

— Но ако не ми беше разказал, нямаше да съм сега тук! Ти не смяташе, че веднага ще ти повярвам, нали? Но беше много приятно за слушане... Аз чаках един разговор, може би не съвсем същия, и се радвах, че ти е хрумнал толкова интересен начин!

— В ресторанта ти не ми вярваше — мрачно казах аз. — Сега защо се опитваш да вярваш?

— Искам да вярвам — и вярвам! Имаш ли нещо против?

Логиката й беше смайваща, но на мен не ми беше до смях.

— Вярвай, но не забравяй, че от мен вече се интересуват психиатрите!

— И ти се страхуваш?

— Да.

— На твоето място не бих се страхувала! На твоето място бих се гордяла! Ти единствен знаеш нещо, което другите дори не могат да повярват...

— ... и ме смятат за ненормален!

— А защо да е нормален само този, който се затваря в собствените си понятия и изключва възможността да съществуват и други.

— Психиатрите мислят по-иначе.

— Толкова по-зле за тях! За психиатрите кой не е бил луд? Икар е бил луд! Прометей е бил луд!

— Отлиташ много далече! Утре тук ще дойде Дерменджиев!

— Аз ще остана с теб!

Представих си учудването на Дерменджиев и се усмихнах.

— А в института ще дойдеш ли? Всъщност директорът е, който пръв ме сметна за луд! Дерменджиев е негова работа. Предполагам, че

са познати и той го е изпратил...

— И вашият директор е еснаф като другите! От гледището на еснафите по-нормални от тях няма и не може да има. Ти не се интересуваеш от история и не знаеш... Всичко, което за еснафа е извън нормата, той го осъжда, може дори да го изгори на клада. След сто години, а понякога и по-рано други еснафи, малко по-напреднали от предшествениците си, превръщат в догма осъденото преди тях. И започва отначало — всичко, което е извън тази норма, те го осъждат, но след нови сто години...

— Нямам време да чакам толкова дълго!

— Искам само да разбереш, че не е толкова страшно, тебе никой няма да те изгори на клада!

Тя говореше толкова сериозно, че въпреки неприятния ден, който се беше приближил с още един час, стана ми весело.

— Благодаря!

— Няма защо. Говоря ти най-сериозно!

— Тъкмо за това!... Директорът на нашия институт не е еснаф, а най-обикновен човек. Нима е длъжен да вярва на всяко бълнуване? Аз също не бих повярвал... Има мигове, когато се съмнявам. Защо да не е било сън?

— Двама души никога не могат да сънуват еднакви сънища!

— Двама?

— Разбира се — великодушно каза тя, — аз не искам да прибавям и себе си! В онова измерение ти си бил сам... Но и аз съм съществувала в него, нали? И сега това усещане, че нещо се повтаря... Ти ще ми го обясниш ли?

Тя бе трогателна в желанието на всяка цена да ме убеди, че вярва. Целунах я и ми се искаше с това да сложа край на разговора, но тя се освободи от ръцете ми, седна върху петите си и повтори:

— Ще ми обясниш ли?

— Ти си луда колкото мен и вече не се нуждаеш от обяснения! Но в института работата е много по-сложна.

— Там ти просто си казал истината!

— Как не разбираш — обидих свои колеги?

— Ако са заслужили — защо не?

Какво трябваше да й отвърна? Станах, запалих цигара и седнах в края на леглото. Тя се примъкна до мене.

— В очите на хората изключителното винаги е на една крачка от лудостта, но ти нищо не губиш...

Познавах я от четири месеца, не помнех вече колко пъти сме ходили на театър и кино, бяхме извървели заедно най-малко сто и петдесет километра в разходки и изпращания, ала още не знаех, че е толкова упорита.

— Целият свят трябва да научи за твоето отиване в другото измерение!

— Няма ли да е твърде много? — запитах, потиснат от въодушевлението ѝ, защото до този миг не подозирах и нейната жертвост. — Освен това не смяташ ли, че независимо от изненадата на света, по-меродавно ще бъде мнението на психиатъра?

— Ти си напълно нормален и той няма никакви доказателства!

— За съжаление — има, и това доказателство е категорично! Доказателството съм аз — моите постъпки и поведение!

Тя се опита да протестира, но аз хванах ръцете ѝ и я притеглих към себе си! В този миг навярно я обичах повече отвсякога и ми беше тъжно, защото след малко трябваше да ѝ разкрия другата страна на приключението си. Аз я обичах, нейното въодушевление от моята изключителност ме радваше, но идваше неумолимото време, когато трябваше да говоря за основното.

— Нарекох заместник-директора дръвник — неуверено започнах аз. — Възможно е да съм имал право. Предизвиках скандал, сигурно не без основание...

— Ти не си такъв човек, да правиш скандали без основание! — възкликна Иванка.

— Кой знае... Но сега това не е важно. По-важното е, че след като забърках кашата, веднага заговорих за другото измерение. Извинявайте, другари, но аз не съм подозирал, че вие не сте вие, а ви смятах за някои други!

— Но ти нали наистина през това време си бил в другото измерение? — каза Иванка и аз усетих как тя се поотдръпна от мене.

За втори път през тая нощ ми се искаше да прекратя нашия разговор. Вече не мислех за неверието на останалите — директора, Дерменджиев и всички като тях. Не знаех откъде идваше това убеждение, но досега ние с Иванка като че ли не отивахме по-далеч от обитателите на един птичарник, където се е промъкнала кокошка с

друг цвят пера. С какво се отличаваха нашите възгледи от възгледите на пернати, които ожесточено кълват други, различни от тях пернати? Иначе щеше ли да ни занимава толкова много дали ще ми повярват или не, когато работата бе съвсем независима от предполагаемата изненада на света пред моите приключения?

— И щом си бил там — продължи Иванка, — това ще ти даде сили да посрещнеш всичко останало!

— Да, бях... И в моето прехвърляне там се крие най-неприятното за мен. Бях и затова смятах, че всичко ми е позволено! Не само в института, но и с тебе... Дълбоко в себе си предполагах, че за моите постъпки ще отговаря другият Милев... Мислиш ли, че всичко това може да се нарече промяна на характера и липса на влечение към постъпки, които осигуряват спокойно живуркане?

Исках да продължа, но спрях тук и не казах, че щом ме признаят за луд, ще ме освободят от отговорност. Дори временното побъркване беше достатъчно, за да ме измъкне от кашата...

После Иванка проговори и аз разбрах, че през всичкото време сме мислили за различни неща.

— Тази нощ аз съм щастлива... Искам да я запомня... Човек рядко среща истинските си мечти. А като ги срещне, предпочита да ги промени, за да си остане същият. Щом съмне — идва логиката! Две тела не могат да заемат едновременно едно и също място в пространството. Ти си ходил на училище, нали? Но телата щяха да бъдат неспособни да го заемат и без твоите знания. И какво от това?... Времето се движи едноточно, минало, после — бъдеще! Не може да си първо стар, после — млад, уви — първо младост, а после — ум! Не можеш да видиш света след триста години и да си съвременник на Рафаел, не можеш да гледаш Ана Каренина на филм и да познаваш юношата Толстой... Знам, че приказките са измислица, или мислиш, че не съм била дете? Защо се стараеш толкова? Нима е прекалено през една-единствена нощ да имаш всичко, да притежаваш световите във всичките им измерения? Една-единствена нощ!

Всъщност вече не беше нощ, навън разсъмваше.

Слънцето рано изгря в прозореца и аз дръпнах пердето. Сенките в стаята изчезнаха, светлината стана равна и безжизнена.

— Искаш ли да закусим заедно?

Облечена и сресана, Иванка като че ли изглеждаше вече по-строга. Опитвах се да я прегърна, но тя не позволи, показа ми часовника. Часовникът смътно ми напомни нещо.

— Ако побързаш...

Изтичах да купя кифли и мляко. Закусихме прави, стояхме един срещу друг и се гледахме. Безсънната нощ не бе оставила никакви следи по лицето ѝ, то бе все така чисто и спокойно, изпълваше ме с гордост и тъга. После оставих кифлата и чашата върху дъската на прозореца. Иванка нищо не каза и аз я целунах. Без да се отделя от мен, тя също остави чашата и кифлата. Целувахме се и аз не знаех откога стоим така. Нощта сякаш продължаваше, макар да бе съмнало, камионите разтърсваха сградата, трамваите свежо и бодро скриптяха на завоя. „Не — мислех аз, — ние самите сме измерение, където две тела спокойно заемат едно и също място в пространството и времето...“ От нея лъхаше на близост и постоянство, аз вече можех да видя нощите, които ни предстоеше да прекараме заедно.

— Господи! — уплашено възкликна тя. — Закъснявам!

И докато говореше, посегна към чантичката, но се върна и погледна косите си в огледалото.

— Целуни ме бързо, защото закъснях! Бъди смел!

Равната светлина без сенки ме гнетеше, сякаш бях попаднал в неподвижен свят без посоки. Дръпнах пердето настрани и в същия миг някъде удари осем. Сърцето ми лудо заби и чух звънеца. Когато излязох да отворя, вън нямаше никого. Стълбището беше трезво и делнично, мократа мозайка блестеше, отдолу идваше шум и затвореното пространство го усиливаше като фуния.

Дерменджиев пристигна в осем и половина. Той не беше сам, с него дойде и директорът. И двамата изглеждаха загрижени, но в

изражението на Дерменджиев продължаваше да ми прави впечатление стереотипността. Той седна, без да го каня — вчера не бе посмял да стори това! — погледна кифлите и чашите и ми смигна:

— Как сме днес?

— Както обикновено.

Той пак погледна кифлите и чашите.

— Всичко ли излиза двойно във вас?

Не можах да го разбера веднага.

— За всяко измерение по закуска, а?

Подобен въпрос бе в състояние да озадачи и истински луд, но Дерменджиев остана доволен и бързо погледна към директора. На него обаче това не му се хареса и той сви вежди.

— Извинете, Милев, че се бъркаме там, дето не ни е работа...

— Не се стеснявай! — успокои го Дерменджиев. — За него нашите категории нямат същата стойност!

— Като боксьор бях средна категория! — казах аз.

— Видя ли? — зарадва се Дерменджиев. — Подчинена асоциативност. Той не може да се освободи от веднъж поета неправилна посока. Вчера говорихме, че е бил боксьор, и оттогава за него понятието категория е свързано само със значението, което се употребява в спорта. Манията му за измеренията пък е свързана с неспособността му да преодолява околната среда.

На директора му беше неудобно, че говорят за мен, сякаш ме няма в стаята, и мълчаливо го дръпна за ръкава.

— Както искаш! — каза Дерменджиев. — Млъквам!

— Много ви моля, Милев — обърна се към мене директорът, — не показвайте на практика какво значи средна категория в бокса!

Едва сега усетих, че съм стиснал юмруците си. Усмихнах се и отпуснах ръце. Днес директорът беше просто един млад мъж в хубаво ушит сив костюм, с бяла риза и синя връзка. Не трябваше да се страхувам от него — този млад мъж се смущаваше и устните му криеха извинение.

— Ще запушите ли? — запитах аз и извадих цигарите си.

Беше ми приятно да чувствавам свободата на движенията си. Директорът не пушеше, но взе цигара. Дерменджиев отказа.

— Трябва незабавно да оставите пушенето!

— Прав сте. Всичко, което съм чел досега, потвърждава вашите думи!

— Не се шегувам! Действието на никотина върху нервната ви система...

— И аз не се шегувам! При това вредното въздействие на никотина не е ограничено само върху нервната система.

Директорът ми смигна. Бях забравил да запаля цигарата му. Извиних се и извадих кибрита.

— Струва ми се, че в онова измерение вие пушехте, другарю Дерменджиев! И имахте по-приятелски вид!

Дерменджиев доволен се засмя:

— Не било в тикви, а — в кратуни...

Забележката беше предназначена за директора. После се обърна към мене:

— Винаги съм бил приятелски към младите хора. Имате да ми кажете нещо, така ли?

— Не съвсем. Вчера вие питахте, аз отговарях. Може ли днес да направим обратното?

Не знаех още какъв ще бъде резултатът от хрумването ми, но и при успех, и при неуспех пред този човек нищо не губех.

— Моля! — великодушно се съгласи Дерменджиев.

Предвкушайки удоволствието от представлението, което щеше да се разиграе пред директора, той отново се бе оживил.

Взех от масата бележката с телефонния номер.

— Вчера казахте, че този номер е написан от вас?

— Да, това е номерът на моя телефон!

Обърнах бележката.

— И този почерк е ваш?

Без да се опитва да чете написаното, Дерменджиев лекомислено потвърди.

— Откакто се помня, пиша все така!

— Радвам се на вашето постоянство. Другарю директор, ще бъдете ли така добър да прочетете какво пише?

Директорът, недоумяващ, сви рамене, но аз пяхнах бележката в ръцете му.

— „Другарю Милев...“ — зачете той.

Дерменджиев благосклонно ме гледаше, усмивката му беше почти бащинска. Само след миг очите му се окръглиха, лицето му почервения.

— Стига! Това е шантаж!

— Моля ви, другарю Дерменджиев, запазете спокойствие! Или поне проявете любопитство!

— Вие ме шантажирате и аз ще ви дам под съд!

През всичкото време се бях страхувал, че той ще пропусне да ме заплаши със съд. Но впечатлението ми за неговата стандартност не ме беше подвело.

— Много добре! — посегнах и безцеремонно прибрах бележката от директора. — Да запазя за всеки случай вещественото доказателство!

— Има свидетели!

— Още по-добре! Но кога ще ми издадете свидетелство за ненормалност: преди или след съда?

Никога не се бях чувствувал по-спокоен и уверен в себе си. Директорът се смееше. В лицето на Дерменджиев вече нямаше нищо стереотипно — той ме ненавиждаше и неговата ненавист издаваше всички особености на характера му. После се обърна и бързо излезе.

— Съжалявам много! — казах аз.

Не съжалявах особено много, но в тишината, настъпила след излизането на Дерменджиев, по-ясно си спомних предишния ден в института. Бях доказал на директора, че не съм луд, но вече чувствах умора. Седнах върху леглото, от същата страна, дето беше мястото на Иванка, и с треперещи пръсти запалих нова цигара.

— И аз съжалявам, Милев — каза директорът. — Беше много нетактично от моя страна да се обаждам на Дерменджиев преди един нов разговор с вас. Надявам се, че ще ме извините?

Преди малко подозирах, че той лесно може да смачка извинението между стиснатите си устни. Сега неговото разкаяние ме изпълваше с досада. Излишен труд ли бе старанието ми да докажа, че съм напълно нормален.

— Всъщност Дерменджиев е добро момче — продължи директорът, — но малко странен. И професията му е странна, нали разбирате — професионално недоверие!

Той се разсмя, като вярваше сигурно, че смехът ще разсее и последната неловкост, която още ни сковаваше. Продължавах да мълча и да мисля за вчерашния ден. Смехът на директора спадна до преценяваща усмивка и аз не знаех дали след малко няма да се чувствам унижен.

— Снощи водих продължителен разговор със Стоянчев и с моя заместник. За съжаление тяхната служебна осведоменост е била равна на нула, така че и те носят еднаква вина за инцидента. Като се прибави и необикновеното положение, в което сте били вие... Кой на ваше място не би се объркал, питам аз?

Отдавна се досещах какво очаква от мен и щом заговорих, не се изненадах, че той веднага оглуша като изключен телефон.

— Защо диририте причините там, дето те не са?

Той се обърна към прозореца и аз трябваше да разбера, че не иска да ме слуша. Нещо сякаш бе угаснало в красивия му профил, в него нямаше никакво съчувствие към думите ми, той бе станал суров и непреклонен.

— Когато взех думата, вече не мислех за никакви измерения! Не мислех и за служебната неосведоменост на Стоянчев и вашия мил заместник! Мислех само за тяхното бездушие...

— Имате право, Милев. Когато разбрах какво се е случило в лабораторията, аз също не можах да запазя спокойствие!

— А не помислихте ли, че ако бяха по-добре осведомени, Стоянчев и вашият незаменим заместник щяха да бъдат и по-умно несправедливи?

— Винаги съм ви давал за пример, Милев, но никога не съм предполагал, че един ден можете да станете толкова упорит! Защо искате да се отречете от себе си?

Аз съм искал да се отрека от себе си? Той си представяше лесни работи, докато аз никога не си бях представял, че светът може да бъде толкова сложен.

— Вие също се отричате! Вчера сметнахте, че съм луд, и се обадохте на Дерменджиев!

— Това няма никакво значение!

— Значи, сега вие вярвате — не без ехидство го запитах аз, — че съм пребивавал в друго измерение?

— Да.

Той ме гледаше с най-обаятелната си усмивка.

— Завиждам ви за лекотата, с която сте готов да повярвате! Аз се съпротивлявах по-дълго. И сега все още се съпротивлявам! Съзнанието ми отказва да приеме непривичната представа. Знаете ли, другарю директор, че за да направи място за една непривична представа, на съзнанието му е необходима енергия, умствена енергия, равна едва ли не на енергията, освободена от атома? Завиждам на вашата умствена енергия!

— Но вие блестящо се справихте с Дерменджиев! — без да обръща внимание на подигравката, каза директорът. — Не допусках, че сте така остроумен!

— Хрумна ми съвсем случайно. Най-обикновен шантаж!

— Не, Милев! За вас е трудно да се погледнете отстрани! Само преди един ден вие бяхте свършено друг човек!

— Значи, ни най-малко не се съмнявате, че моите приказки могат да се окажат блънуване на луд?

— Сега е мой ред да кажа, че ви завиждам. Такова щастие — да бъдеш единственият човек, преживял това изключително пътешествие през измеренията! Радвам се, че сме колеги. Необикновеното събитие, в което сте взели участие, открива необикновени възможности пред нашия институт! Ще създадем отдел за изучаване на измеренията! И ще го ръководите вие! Представете си само перспективите за научна работа! Съгласен ли сте?

Той продължаваше да се усмихва преценяващо, но аз вече не се страхувах от унижение. Като мислех какво ще кажа след малко, усещах как при мен се връща всичко най-хубаво, преживяно през нощта. Долавях дъха на Иванка и разбирах, че ние с нея винаги ще бъдем две тела, заемащи едно и също място в пространството, и светът ще бъде наш във всичките му измерения. Само не трябваше да променяме мечтите си, за да останем ние непроменени...

— Съгласен ли сте? — отново запита директорът.

— От едно морално измерение аз преминах в друго... Сега вие искате от мене да го напусна. Защо?

— Морално измерение! — присмя ми се директорът. — Милев, не разбирате ли, че тъкмо сега ще се подхлъзнете? Морално измерение! Да преценявате хората едностранно, съобразно с някакъв измислен от вас идеал! Това ли е вашето морално измерение? Само че

хората са по-проста материя и затова — много, много по-сложни! Дали те ще приемат мярката ви, или само ще им досаждате с нея?

Директорът напразно мислеше, че съм толкова елементарен. Аз знаех: и Стоянчев, и заместникът също имаха свое измерение и в тяхното измерение може би им изглеждах истинско чудовище. Свое измерение имаше и директорът. Още нямах точна представа за същността му, но навярно то беше много стабилно, едно измерение, към което едва ли можеше да се прибави нещо ново. Той ме гледаше вече без очакване, сигурен в себе си и в своето непоклатимо измерение.

— Е, Милев, не смятате ли, че резултатите от вашата научна работа са по-важни от всичко останало?

— Да, смятам!

— Тогава?

Засмях се. Никак не ми беше весело, защото само нощем можеше безнаказано да се прескача от едно морално измерение в друго.

— Или може би искате да се превърнете в чудак? — запита директорът. — Но дали ще ви стигнат силите, а на останалите — търпението да ви понасят?

Не, директорът не беше еснаф. Иванка грешеше в прибързаната си преценка, той само много добре си представяше бъдещето ми.

— Не зная — откровено признах аз. — За съжаление никога не съм бил в измерението, за което говорехме. Пошегувах се и сега съм готов да понеса цялата отговорност за инцидента в института!

Най-после го казах. Отричах се от онова, с което според Иванка трябваше да се гордея. Отричах се и лъжех, но сега за мен лъжата имаше по-голяма стойност от истината. Сетне погледнах директора и учуден видях насмешката му.

— Питам какво смятате да правите с научната си работа, Милев, и никак не ме интересува намерението ви отново да предизвикате бъркотии в института!

Красивото му изтънчено лице ме смазваше с подигравката си. В тоя миг разбрах, че през всичкото време директорът ме е разигравал, той продължаваше да ме смята за луд, по-луд, отколкото допускаше Дерменджиев. И неизречената заплаха, че ще брани тишината и спокойствието на института, не беше никаква шега. Той ме гледаше с

леко повдигнати вежди, здраво застанал в измерението, което никога не бе напуснал и нямаше да напусне.

— И така — с усмивка повтори директорът, — смятате ли, че резултатите от вашата научна работа са важни?

Затворих очи и си спомних деня, когато говорех глупости и никой не реагираше на тях.

— Смятам — тихо отвърнах аз и се изчервих.

Пак лъжех, но сега вече не можех да се гордея с лъжата си.

После директорът си отиде и аз останах сам. В стаята беше прекалено светло и както през една неотдавнашна сутрин, слънцето грееше като луминесцентна лампа. Осветлението беше странно, то повече подходеше за вечер и за градина, отколкото за стаята ми.

Върнах се към леглото, дето бях седял, докато разговарях с директора, и изведнъж разбрах, че вече не се вълнувам. Не знаех дали субективното ми впечатление отговаряше на действителността, но запалих цигара и ръцете ми не трепереха. Още не бях сигурен какво ще реша, не знаех дали изобщо нещо ще реша. Да останеш сам със себе си не беше равносилно да разговаряш с някого, особено когато този някой не искаше нищо изключително от теб, освен да не се отричаш от вчерашните си думи.

После станах и взех писмото на Дерменджиев I. Допирът до лъскавата, гладка хартия ми беше неприятен. Мислех да го изгоря, но когато кибритената клечка, вече догаряйки между пръстите ми, ме опари, се отказах. За какво мислех в тоя миг? За всичко — за себе си, за Иванка, за директора, за моето високопарно изявление относно моралните измерения. Виждах изминалите два дни — за останалите това беше само един ден — и настроението ми беше отвратително... Хвърлих догорялата, сгърчена клечка на пода и я смачках с крак. Предполагах, че запазвам писмото на Дерменджиев I като свидетелство за едно изключително събитие, но не бях много сигурен, защото си спомнях как тази сутрин, докато прегръщах Иванка, си мислех за постоянството, а сега чувствавах, че то няма да бъде онова постоянство, което ми беше нужно, за да уважавам себе си...

После сложих писмото на Дерменджиев I върху масата и го затиснах с тежкия метален пепелник, дръпнах пердето, отрязах луминесцентните лъчи на слънцето и сенките в стаята изчезнаха. После излязох на улицата. Като минах покрай надписа „Точно време“,

погледнах часовника на ръката си — разликата беше на равнището на секундите и ми се стори, че никога не се е случвало нищо особено...

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА



<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.